

Universitätsbibliothek Paderborn

**Christ. Francisci Paullini, Ferrariâ-Thuringi, Rerum Et
Antiquitatum Germanicarum Syntagma**

Paullini, Christian Franz

Francofvrti ad Moenvm, 1698

IX. Parva Chronica Monasterii S. Petri in Monte Crucis ad Werram, Ord. S. P. Benedicti, Compilatore Johanne Cræmer, Præposito Monialium S. Jacobi Ord. Augustin., cum notis C. F. P.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44860

(o)

I. 2. I.

PARVA
CHRONICA
MONASTERII S. PETRI
MONTE CRUCIS
AD WERRAM,
ORDINIS S. P. BENEDICTI,
COMPILORE
JOHANNE CRÆMER,
Præposito Monialium S. Jacobi Ord. Augustin.
Cum notis
CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI.
(Rr) L.S.P.

L. S. P.

Compilator hujus chronic*Joannes Cræmer* fuit Eschwegensis, Ord. August. Monachus, & Praepositus postea cœnobii *Jacobæi* extra muros *Crucisburgi* ad ripam Vieræ. Lectorem fuisse per aliquot annos in Monasterio Misnensi Ordinis sui, alia addiderat manus. Anno MDXIV. substitut ob adversam, ut ipse fatetur, valetudinem, & circa exordium sequentis anni abiisse videtur, quò nos ibimus omnes. In limine codicilli sui statim exponit causas, cur chronicon Monasterii *Petrini* vocârit, quod tamen universi oppidi memorabilia recenset. Inter miscellanea nostra haud fastidient id harum rerum amantes. Et his placuisse mihi sat est. Pulcrè *M. Daniel Nederburg* in oratione sua MS. de *historia patrie ritè excolenda*. *Licet minuta & levia videantur opuscula*, servet ea tamen velim. Nec obstat, quod nugis & fabulis aliquando scatent, rufpare tu, forte in ipso stercore latet unio. Imo fabule iste, si catus sis, Te erudiant, quod è tenebris ad lucem vocatus, Deo tuo gratias agere tenearis. Annon ipsa venena saluberrima dant medicamenta, si artem preparandi bene calleas? cur ergo fabulas non convertis in usum tuum? Sic ille. Dixerim cum *Martiali* L. I. epigr. 17.

*Sunt bona, sunt quedam mediocria, sunt mala plura,
quæ legis hic, aliter nec fit, amice, liber.*

At hic in orthographia sua quoque varius est. Remur ergò, è diversis variorum schedis, seu diariis, sua decerpisse, sicq; inse-
ruisse,

ruisse, uti repererat. Inde etiam styli inæqualitas. Interim pax
Domini sit semper nobiscum!

Ecce crucis montem! multæ lucis mihi fontem:
crux mihi dux, & mons pons tibi honoris erit.
Frange nucem, hoc est, vince crucem, & mirabere lucem,
est in monte crucis forsq; salusq; mea.
Ascendas igitur montem; victoria signa
stant in eo. Vicit, qui bene cuncta tulit.

ad allusionem Montis Crucis
scrib.

DAVID HEINR. MONHEIM.

(Rr) 2

IN

IN NOMINE DOMINI AMEN.

Ad honorem Gloriosæ & Beatissimæ Virginis Mariæ,
SS. Andreæ & Jacobi Apostolorum, S. Nicolai & S. Liborii
Episcoporum & Confessorum, Patronorum Montis nostri
Crucis.

CHRONICA MONASTERII S. PETRI.

Bonifacii
laus.
724-

Ita: de monasterio S. Petri titulum libelli facio, ideo quod istud omnia
reliqua templa & monasterium Jacobaeum, in d ipsa oppida, tam veterem,
quam novam, nobis dederit. Nisi enim cœnobium Petrinum fuisset, no-
men sanè Urbis nostræ adhuc esset incognitum. Bene igitur explicabis,
quicunque legere dignaberis, quamvis pro mea informatione & delestatio-
ne tantum hæc pauca compilavetim. Quanto labore & sudore S. Boni-
facius, gloriosus Thuringiæ nostræ Apostolus, (a) à Deo missus, doctrinam ca-
tholicam ubivis locorum, in hac potissimum regione, dissemina verit, & tem-
pla, capellas, clusas ac oratoria fabricari fecerit, nemo certè digno præconio
satis commendabit. Reste igitur à bonis faltis Bonifacius nominatus est. Quam-
primùm anno Domini DCCXXIV. (b) in hanc terram venerat, in omni fer-
tili aptoq; loco, quem viderat & lustrarat, templa & claustra optabat & co-
gitabat fieri. Illius curâ & operâ in veteri monte ante silvam, in memoriam &
honorem S. Evangelistæ Iohannis, capella constructa est. Ille dedit Eclesiam
Beatissimæ Virginis Mariæ in Herbisleben, & S. Petro, Apostolorum Principi, in
majori Uthrleben, nec non Geismariæ in Hassia aliam. Illi vitam & spiritum post
Deum debent sanctæ ædes in Tammesbrügge, Salza, Ohrtruf, Dretenborg, Grüs-
sen, Monra & alibi, nec non monasterium in Homborg &c. Cùm igitur lan-
ctus Vir aliquando in littore Werræ cum discipulis suis spatiaretur, totus
iste tractus singulariter ei placuit, montium, vallium, agrorum, camporum,
pascuorum, fluminis, rivorumque amoenitate & fertilitate jucundissimus.

In

(a) Thuringiam ante Bonifacium conversam, inq; fide Christiana institutam suisse, pro-
batur Spangenbergo in hist. Bonifac. c. 4. D. Sagittar. L. II. Antiquar. Gentilissimi & Christiani-
nissimi Thuring. c. 3. seqq. M. Pfefferkorn in Thuring. sua c. 12. p. 63. & alii. (b) Surianam,
i.e. Othlo. Monachi Fulden. historiam nostre hæc sequitur. At vides tu Brovret L. I.
Antiquit. Fuld. c. 3.

In terram ergo prostratus & in faciem suam, votum fecit Deo & S. Petro, in gloriam & honorem illorum, omni curâ & studio monasterium Monachorum Ordin. S.P.Benedicti in monte, Cruzberg postea dicto, erigere, idque montem S. Petri nominare. Primi Monachi, secundum veterem traditionem, ducti sunt ex alio monte S. Petri, qui Erphurtia est, (c) cuius Praelati curâ & inspectioni novellam hanc plantationem specialiter commendâsse dicitur. (d) Alii tamen malunt, primos fratres desumtos esse ex Collegio Fritiliensi. (e) Sit ut sit, nomina eorum annotata sunt:

Runcolpus, Smithardus, Helmivicus, Alfredus, Stephanus, Modestus & Megino. Posterius plures credunt, quia prima Ecclesia est à S. Bonifacio constru-^{et votum.} nachi, etc. Hi sub inspectione & provisione Praepositi, qui Runcolpus erat, primo inhabitare cœperunt montem, asperioris disciplinæ vitæque planè monastica & regularis strenui cultores. Cum igitur Fratres in Deo uniti vitâ & doctrinâ universæ vicinæ prætulgerent, ipsique sine agricolis & opificibus commode vivere nequint, homines associati infra montem casas & habita-^{1069.} cula sua fecerunt, uti potuerunt. Sic cum Deo & die vicus inde crevit, & ex hoc tandem pagus, in quo sanè valde notabilia peracta sunt. Habuerat Hen-
ricus IV. Imp. anno Domini MLXIX. Wormatia colloquium cum Principibus suis, cunprimis Moguntino, cui omnem decimam in tota Thuringia simili-^{motus ob} citer & in solidum promiserat, modò illius operâ divortium cum conjugi ^{decimas,} sublequeretur. Episcopus, decimarum avidus, nulli pepercit labori, tali quis verò Principibus contrâ nitentibus, tantum opus solus efficere non poterat. Interim decimæ, secundum decretum Imperiale, à Thuringis dari debebant. Hi verò vitam potius cum libertate amissuri, Legatos mittunt ad Hen-
ricum, qui tunc Hartisburgi erat, humiliter rogantes, ut, mutata istâ sen-
(Rr) ^{tentia,}

(c) Sapiunt hæc factam foundationem Dagobertinam. Vid. Trithem. in cōpend. scrip-
tior. primo Volum. anno. seu hist. de orig. Reg. & Gent. Francor. anno 1515. edir. Mader. append. chr. Mon. seneni p. 273. & Jac. Schenck. in vers. Geim. oper. Trithemian. de orig. Reg. &c. Sanè, nec annus, vel in dictio coveniunt. Quisnam e Dagobertis rexit anno 706. quod montem Petrum Erfurti fundatam clamitavit, licet aliis 627. imò 707. placeat. Si de Dagoberto I. afferas, inter annum 621. & 645. factum esse oportet, cum anno 649. 19. Januar. decesserit. Si de Dagoberto (vulgò) secundo dicto, qui tamen III. fuit, intelligas, successit ille anno 711. Patti suo Childeberto, anno 715. verò desit. Sed habeas, secundum plebejas narratiunculas, secun-
dum, e quâ tamen mihi negavitis, istum anno 687. cæsum esse. Falsa diplomatis indi-
cio, siquidem ea anno 706. nona haud fuit, sed quatta. Cuius Dagoberti verò Avus erat Meroveus? conf. Sagittar. L. I. Antiquit. Ducar. Thuring. c. 11. Trithem. chion. Hirsau. edit. Freher. p. 65. & in comp. hist. Francor. fundatorem istius Petri monasterii, quod Erfurti est, facit Wilhelsum, XII. Abbatem Hirsau., Duceum Bojariz. (Bucelin. in catal. Abb. Hirsau.) validis argumentis id probans fasius, quæ sanè non in trivio reperit, judice ipso Serar. hist. ter. Mogunt. L. II. c. 19. & admittente ea Gudeno L. I. Hist. Erfurt. p. 11. seq. explosâ simul fabulâ Dagobertinâ. (d) Idem caetillat Spangenberg. in hist. Bonifac. c. 17. (e) De Monachis Fritiliensiibus, Germanicæ Apostolis, vid. Broyer. L. J. Antiquit. Fulda. c. 3. p. 120.

rentiā, in avita libertate sua saluos tutosque eos esse juberet, alias se extrema-
queq; tentaturos. Sati⁹ quippe esse pro libertate patræ mori, quam cū igno-
minia vivere. Iniqua & nunq; audita Præfulis postulata esse. Se igitur para-
tos ad utrumq; , seu pacem, vel bellum velit Moguntinus. Interea exercitus
eorum morabatur prope Crucis montem. (f) Circa annum Domini MCXV.

1115.
¶ ab Henr.
V. facti,

Henricus V. Imp. Principes Saxoniæ, in primis Reinartum, Halberstadiensem
Episcopum, Fridericum Juniorem Palatinum Saxoniæ; Fridericum Arnber-
gium &c. acerrimè infestabat, faciens, quicquid rectum videbatur in oculis
luis. Quā inutiā commoti, cum Lothario Duce Sax., Wiperto & Henrico Fra-
tribus de Groitsch, alisque congregati apud Crucis nostræ montem fœdus inie-
runt contra Henricum, bellum ei denunciantes gravissimum. (g) Mansit
itaque Monasterio nomen montis petrini ad Werram, donec processiones
crucis, die Crucis farthen/ solenniter ubi vis introducerentur, & populus ex sin-
gulari devotione longe & late die Lunæ, in hebdomade S. Crucis specialiter
dicatae, in der Cruciswochen/ ad hunc montem cum crucibus ceteratim pere-
grinaretur. Augustum quidem sacellum est in area montis istius; quod die
Crucis die vocant. In hoc dum statu tempore Missa celebrabatur, omnis po-
pulus, sexus & aetas in aream, satis amplam & spatiösam, prostratus devotio-
nem suam habuit. Tunc exibant bini & bini nudis capitibus, per agros &
campos, per calles & valles, psallendo, orando, jubilando, inque omnibus
laudando Dominum. Sic, perditio veteri nomine, plerunque monasterium
Crucisberg / a monte suo posthac Crucisberg, seu mons crucis, nominatum est.

Crucisfar-
then/

Crux monti nomen dedit: in cruce gloria summa;
crux urbis decus est, luxq; caputq; sit.

S. Andr.
templum,

Auctō hominum cœtu in villa, seu pago, infra montem & cœnobium condito,
difficile putabant incolæ, acclivem semper concendere montem. Statuebant
igitur, accepta licentia, suum fabriare templum in honorem S. Andreae Apo-
stoli, cuius primus Parochus erat Jacobus Calmart, Vir honestus & mode-
stus. Interea crevit etiam congregatio Petrina, ut suum elegerit

Abba-

(f) De auxibus Henrici & postulatis Moguntini vid. Lamb, Schefnab. ad ann. 1069. &
Calv. ad b. a. Spangenb. chr. Sax. c. 151. & G. yßland, in Weichbild. Saxos. c. 30. Quod
vero castra Thuringorum tunc fuerint Crucisburgi, nullus dixit. Sed ad ann. 1123. ipse
Aur. addit. ad Lamberr. Cum Adelbertus Moguntinus decimas istas exigeret, populi
Thuringorum permonit, in colle Teterburg de cunctis finibus suis conveniebant,
& civitatem Epesphurt, in qua tunc Episcopus erat, curu 20000. irrumpere pa-
rabant, si non autem ceperant opus prudenti conkllo avertisset Episcopus. Tete-
burg ajuvit, Biobart vero L. I. chr. Thuring. p. 119. seq. & Pfefferkorn in The-
ring. c. 30. p. 426. Crucisburgum valuit. (g) corf. chr. Bigaug. ad ann. 1115. edit.
Maderian.

Abbatem secundum regulam S. P. *Benedicti*. Quando autem, seu quare, ^{sur &} monasterium hoc destructum sit, à variis variè disputatur. Quidam ajunt, ^{quando mod} *Ludovicum ferreum* circa annum Domini MCLX. istud in castrum, seu bur- ^{ga} ^{perierit?} gum mutasse. Ringente autem desuper Prælato *Petrini* Monasterii Er- ^{1160.}
 phuriae, *Ludovicum* ei deditis aliquot bona, in agro Erphuriensi sita, ad cel-
 lam *S. Martini* infra Francquerodam; excanduisse autem *Christianum*, contra
Conradum Wittelspachium intulsum Episcopum Moguntinum, & tamdiu fa-
 tigasse Landgravium, donec adhuc cœnobium *S. Jacobi* liberaliter constru-
 eret, eiique omnia bona, censu & redditus, qui antea *S. Petri* erant, in monte
 superadderet. Nec sic quidem in omnibus contentum fuisse scribunt. ^{entus} ^{1161.}
 Alii circa annum Domini MCCCLV, periisse contendunt; (h) sed quare,
 vel cuiusculpă? Alii volunt, Monachos factâ permutatione cum cella *Mar-*
tiniana suâ sponte cessisse; alii vi adactos fecisse subjiciunt. Nos ex tra- ^{traditio me-}
 ditione habemus monastica, *Petrini* cœnobii corruptionem fuisse *Jacobei nastica*,
 nostri generationem. An vero *Ludovicus ferrens*, seu quintus hujus nomi-
 nis, vel *Hermannus* Landgravius fundamentum & complementum dederit,
 non satis manifestum est, cum pleraque documenta monastica igne &
 bello perierint. Interim deducimus fundationem nostram ab anno Do-
 mini MCLXXXIII. teste antiquo lapide, nobisque persvasum habemus, *Lu-* ^{1173.}
dovicum IV. quem vulgo ferreum vocant, designasse & intendisse quidem *S. Jacob.*
 structuram monasterii, sed *Ludovicum* V. post obitum ejus acrius cœpisse, & *monast.*
Hermannum denique Bono cum DEO consummâsse feliciter. An vero
 petente, seu mandante Episcopo, vel alio, id fecerint, nihil ad nos. Est ita-
 que cœnobium *Jacobeum* vetustius ipso oppido, in honorem Dei & memo-
 riæ *S. Jacobi* *Apostoli*, in tipa *Weira*, munificentia Principum & Landgra-
 viorum Thuringia, pro Virginibus Ordinis eremiti, sub regula S. P. *Au-*
 gustini, piè & castè viventibus conditum. Prima Priorissa, quam ego re-
 peri, fuit *Elisabetha Metzsch*, & primus Praepositus *Jacobus de Grunav.*
 Cirea annum Domini vero MCCXIII. gloriose memoratus *Herman-* ^{1173.}
nus Landgravius, summâ jucunditate loci affectus, de condenda etiam ^{è monte}
 urbe meditari cœpit. Jussit igitur viciniores rusticos ex *Meylingen* in parvo ^{crucis urbs,}
 campo, ex *Colbendorf*, ex *Rumpfren* & ex *Hebsperg* casas & domicilia sua ad
 montem crucis transferre, donans eis *jus civitatis*, & *insignia*, quæ sunt *tres*
turres valde conspicuae. Et ab eo tempore *Crucisburgum* appellari solitum
 est. Commodius tutiusque videbatur colonis, coniunctim intra muros
 habitare, quâm in agris hinc inde esse dispersos, præsertim cum minori fere
 molestia agros suos colere possent. Certatim igitur ædificare quisque,
 laresque suos huc transpositos ritè componere & ordinare voluit. Vi-
 tores ^{1174.} ^{1175.} ^{1176.} ^{1177.} ^{1178.} ^{1179.} ^{1180.} ^{1181.} ^{1182.} ^{1183.} ^{1184.} ^{1185.} ^{1186.} ^{1187.} ^{1188.} ^{1189.} ^{1190.} ^{1191.} ^{1192.} ^{1193.} ^{1194.} ^{1195.} ^{1196.} ^{1197.} ^{1198.} ^{1199.} ^{1200.} ^{1201.} ^{1202.} ^{1203.} ^{1204.} ^{1205.} ^{1206.} ^{1207.} ^{1208.} ^{1209.} ^{1210.} ^{1211.} ^{1212.} ^{1213.} ^{1214.} ^{1215.} ^{1216.} ^{1217.} ^{1218.} ^{1219.} ^{1220.} ^{1221.} ^{1222.} ^{1223.} ^{1224.} ^{1225.} ^{1226.} ^{1227.} ^{1228.} ^{1229.} ^{1230.} ^{1231.} ^{1232.} ^{1233.} ^{1234.} ^{1235.} ^{1236.} ^{1237.} ^{1238.} ^{1239.} ^{1240.} ^{1241.} ^{1242.} ^{1243.} ^{1244.} ^{1245.} ^{1246.} ^{1247.} ^{1248.} ^{1249.} ^{1250.} ^{1251.} ^{1252.} ^{1253.} ^{1254.} ^{1255.} ^{1256.} ^{1257.} ^{1258.} ^{1259.} ^{1260.} ^{1261.} ^{1262.} ^{1263.} ^{1264.} ^{1265.} ^{1266.} ^{1267.} ^{1268.} ^{1269.} ^{1270.} ^{1271.} ^{1272.} ^{1273.} ^{1274.} ^{1275.} ^{1276.} ^{1277.} ^{1278.} ^{1279.} ^{1280.} ^{1281.} ^{1282.} ^{1283.} ^{1284.} ^{1285.} ^{1286.} ^{1287.} ^{1288.} ^{1289.} ^{1290.} ^{1291.} ^{1292.} ^{1293.} ^{1294.} ^{1295.} ^{1296.} ^{1297.} ^{1298.} ^{1299.} ^{1300.} ^{1301.} ^{1302.} ^{1303.} ^{1304.} ^{1305.} ^{1306.} ^{1307.} ^{1308.} ^{1309.} ^{1310.} ^{1311.} ^{1312.} ^{1313.} ^{1314.} ^{1315.} ^{1316.} ^{1317.} ^{1318.} ^{1319.} ^{1320.} ^{1321.} ^{1322.} ^{1323.} ^{1324.} ^{1325.} ^{1326.} ^{1327.} ^{1328.} ^{1329.} ^{1330.} ^{1331.} ^{1332.} ^{1333.} ^{1334.} ^{1335.} ^{1336.} ^{1337.} ^{1338.} ^{1339.} ^{1340.} ^{1341.} ^{1342.} ^{1343.} ^{1344.} ^{1345.} ^{1346.} ^{1347.} ^{1348.} ^{1349.} ^{1350.} ^{1351.} ^{1352.} ^{1353.} ^{1354.} ^{1355.} ^{1356.} ^{1357.} ^{1358.} ^{1359.} ^{1360.} ^{1361.} ^{1362.} ^{1363.} ^{1364.} ^{1365.} ^{1366.} ^{1367.} ^{1368.} ^{1369.} ^{1370.} ^{1371.} ^{1372.} ^{1373.} ^{1374.} ^{1375.} ^{1376.} ^{1377.} ^{1378.} ^{1379.} ^{1380.} ^{1381.} ^{1382.} ^{1383.} ^{1384.} ^{1385.} ^{1386.} ^{1387.} ^{1388.} ^{1389.} ^{1390.} ^{1391.} ^{1392.} ^{1393.} ^{1394.} ^{1395.} ^{1396.} ^{1397.} ^{1398.} ^{1399.} ^{1400.} ^{1401.} ^{1402.} ^{1403.} ^{1404.} ^{1405.} ^{1406.} ^{1407.} ^{1408.} ^{1409.} ^{1410.} ^{1411.} ^{1412.} ^{1413.} ^{1414.} ^{1415.} ^{1416.} ^{1417.} ^{1418.} ^{1419.} ^{1420.} ^{1421.} ^{1422.} ^{1423.} ^{1424.} ^{1425.} ^{1426.} ^{1427.} ^{1428.} ^{1429.} ^{1430.} ^{1431.} ^{1432.} ^{1433.} ^{1434.} ^{1435.} ^{1436.} ^{1437.} ^{1438.} ^{1439.} ^{1440.} ^{1441.} ^{1442.} ^{1443.} ^{1444.} ^{1445.} ^{1446.} ^{1447.} ^{1448.} ^{1449.} ^{1450.} ^{1451.} ^{1452.} ^{1453.} ^{1454.} ^{1455.} ^{1456.} ^{1457.} ^{1458.} ^{1459.} ^{1460.} ^{1461.} ^{1462.} ^{1463.} ^{1464.} ^{1465.} ^{1466.} ^{1467.} ^{1468.} ^{1469.} ^{1470.} ^{1471.} ^{1472.} ^{1473.} ^{1474.} ^{1475.} ^{1476.} ^{1477.} ^{1478.} ^{1479.} ^{1480.} ^{1481.} ^{1482.} ^{1483.} ^{1484.} ^{1485.} ^{1486.} ^{1487.} ^{1488.} ^{1489.} ^{1490.} ^{1491.} ^{1492.} ^{1493.} ^{1494.} ^{1495.} ^{1496.} ^{1497.} ^{1498.} ^{1499.} ^{1500.} ^{1501.} ^{1502.} ^{1503.} ^{1504.} ^{1505.} ^{1506.} ^{1507.} ^{1508.} ^{1509.} ^{1510.} ^{1511.} ^{1512.} ^{1513.} ^{1514.} ^{1515.} ^{1516.} ^{1517.} ^{1518.} ^{1519.} ^{1520.} ^{1521.} ^{1522.} ^{1523.} ^{1524.} ^{1525.} ^{1526.} ^{1527.} ^{1528.} ^{1529.} ^{1530.} ^{1531.} ^{1532.} ^{1533.} ^{1534.} ^{1535.} ^{1536.} ^{1537.} ^{1538.} ^{1539.} ^{1540.} ^{1541.} ^{1542.} ^{1543.} ^{1544.} ^{1545.} ^{1546.} ^{1547.} ^{1548.} ^{1549.} ^{1550.} ^{1551.} ^{1552.} ^{1553.} ^{1554.} ^{1555.} ^{1556.} ^{1557.} ^{1558.} ^{1559.} ^{1560.} ^{1561.} ^{1562.} ^{1563.} ^{1564.} ^{1565.} ^{1566.} ^{1567.} ^{1568.} ^{1569.} ^{1570.} ^{1571.} ^{1572.} ^{1573.} ^{1574.} ^{1575.} ^{1576.} ^{1577.} ^{1578.} ^{1579.} ^{1580.} ^{1581.} ^{1582.} ^{1583.} ^{1584.} ^{1585.} ^{1586.} ^{1587.} ^{1588.} ^{1589.} ^{1590.} ^{1591.} ^{1592.} ^{1593.} ^{1594.} ^{1595.} ^{1596.} ^{1597.} ^{1598.} ^{1599.} ^{1600.} ^{1601.} ^{1602.} ^{1603.} ^{1604.} ^{1605.} ^{1606.} ^{1607.} ^{1608.} ^{1609.} ^{1610.} ^{1611.} ^{1612.} ^{1613.} ^{1614.} ^{1615.} ^{1616.} ^{1617.} ^{1618.} ^{1619.} ^{1620.} ^{1621.} ^{1622.} ^{1623.} ^{1624.} ^{1625.} ^{1626.} ^{1627.} ^{1628.} ^{1629.} ^{1630.} ^{1631.} ^{1632.} ^{1633.} ^{1634.} ^{1635.} ^{1636.} ^{1637.} ^{1638.} ^{1639.} ^{1640.} ^{1641.} ^{1642.} ^{1643.} ^{1644.} ^{1645.} ^{1646.} ^{1647.} ^{1648.} ^{1649.} ^{1650.} ^{1651.} ^{1652.} ^{1653.} ^{1654.} ^{1655.} ^{1656.} ^{1657.} ^{1658.} ^{1659.} ^{1660.} ^{1661.} ^{1662.} ^{1663.} ^{1664.} ^{1665.} ^{1666.} ^{1667.} ^{1668.} ^{1669.} ^{1670.} ^{1671.} ^{1672.} ^{1673.} ^{1674.} ^{1675.} ^{1676.} ^{1677.} ^{1678.} ^{1679.} ^{1680.} ^{1681.} ^{1682.} ^{1683.} ^{1684.} ^{1685.} ^{1686.} ^{1687.} ^{1688.} ^{1689.} ^{1690.} ^{1691.} ^{1692.} ^{1693.} ^{1694.} ^{1695.} ^{1696.} ^{1697.} ^{1698.} ^{1699.} ^{1700.} ^{1701.} ^{1702.} ^{1703.} ^{1704.} ^{1705.} ^{1706.} ^{1707.} ^{1708.} ^{1709.} ^{1710.} ^{1711.} ^{1712.} ^{1713.} ^{1714.} ^{1715.} ^{1716.} ^{1717.} ^{1718.} ^{1719.} ^{1720.} ^{1721.} ^{1722.} ^{1723.} ^{1724.} ^{1725.} ^{1726.} ^{1727.} ^{1728.} ^{1729.} ^{1730.} ^{1731.} ^{1732.} ^{1733.} ^{1734.} ^{1735.} ^{1736.} ^{1737.} ^{1738.} ^{1739.} ^{1740.} ^{1741.} ^{1742.} ^{1743.} ^{1744.} ^{1745.} ^{1746.} ^{1747.} ^{1748.} ^{1749.} ^{1750.} ^{1751.} ^{1752.} ^{1753.} ^{1754.} ^{1755.} ^{1756.} ^{1757.} ^{1758.} ^{1759.} ^{1760.} ^{1761.} ^{1762.} ^{1763.} ^{1764.} ^{1765.} ^{1766.} ^{1767.} ^{1768.} ^{1769.} ^{1770.} ^{1771.} ^{1772.} ^{1773.} ^{1774.} ^{1775.} ^{1776.} ^{1777.} ^{1778.} ^{1779.} ^{1780.} ^{1781.} ^{1782.} ^{1783.} ^{1784.} ^{1785.} ^{1786.} ^{1787.} ^{1788.} ^{1789.} ^{1790.} ^{1791.} ^{1792.} ^{1793.} ^{1794.} ^{1795.} ^{1796.} ^{1797.} ^{1798.} ^{1799.} ^{1800.} ^{1801.} ^{1802.} ^{1803.} ^{1804.} ^{1805.} ^{1806.} ^{1807.} ^{1808.} ^{1809.} ^{1810.} ^{1811.} ^{1812.} ^{1813.} ^{1814.} ^{1815.} ^{1816.} ^{1817.} ^{1818.} ^{1819.} ^{1820.} ^{1821.} ^{1822.} ^{1823.} ^{1824.} ^{1825.} ^{1826.} ^{1827.} ^{1828.} ^{1829.} ^{1830.} ^{1831.} ^{1832.} ^{1833.} ^{1834.} ^{1835.} ^{1836.} ^{1837.} ^{1838.} ^{1839.} ^{1840.} ^{1841.} ^{1842.} ^{1843.} ^{1844.} ^{1845.} ^{1846.} ^{1847.} ^{1848.} ^{1849.} ^{1850.} ^{1851.} ^{1852.} ^{1853.} ^{1854.} ^{1855.} ^{1856.} ^{1857.} ^{1858.} ^{1859.} ^{1860.} ^{1861.} ^{1862.} ^{1863.} ^{1864.} ^{1865.} ^{1866.} ^{1867.} ^{1868.} ^{1869.} ^{1870.} ^{1871.} ^{1872.} ^{1873.} ^{1874.} ^{1875.} ^{1876.} ^{1877.} ^{1878.} ^{1879.} ^{1880.} ^{1881.} ^{1882.} ^{1883.} ^{1884.} ^{1885.} ^{1886.} ^{1887.} ^{1888.} ^{1889.} ^{1890.} ^{1891.} ^{1892.} ^{1893.} ^{1894.} ^{1895.} ^{1896.} ^{1897.} ^{1898.} ^{1899.} ^{1900.} ^{1901.} ^{1902.} ^{1903.} ^{1904.} ^{1905.} ^{1906.} ^{1907.} ^{1908.} ^{1909.} ^{1910.} ^{1911.} ^{1912.} ^{1913.} ^{1914.} ^{1915.} ^{1916.} ^{1917.} ^{1918.} ^{1919.} ^{1920.} ^{1921.} ^{1922.} ^{1923.} ^{1924.} ^{1925.} ^{1926.} ^{1927.} ^{1928.} ^{1929.} ^{1930.} ^{1931.} ^{1932.} ^{1933.} ^{1934.} ^{1935.} ^{1936.} ^{1937.} ^{1938.} ^{1939.} ^{1940.} ^{1941.} ^{1942.} ^{1943.} ^{1944.} ^{1945.} ^{1946.} ^{1947.} ^{1948.} ^{1949.} ^{1950.} ^{1951.} ^{1952.} ^{1953.} ^{1954.} ^{1955.} ^{1956.} ^{1957.} ^{1958.} ^{1959.} ^{1960.} ^{1961.} ^{1962.} ^{1963.} ^{1964.} ^{1965.} ^{1966.} ^{1967.} ^{1968.} ^{1969.} ^{1970.} ^{1971.} ^{1972.} ^{1973.} ^{1974.} ^{1975.} ^{1976.} ^{1977.} ^{1978.} ^{1979.} ^{1980.} ^{1981.} ^{1982.} ^{1983.} ^{1984.} ^{1985.} ^{1986.} ^{1987.} ^{1988.} ^{1989.} ^{1990.} ^{1991.} ^{1992.} ^{1993.} ^{1994.} ^{1995.} ^{1996.} ^{1997.} ^{1998.} ^{1999.} ^{2000.} ^{2001.} ^{2002.} ^{2003.} ^{2004.} ^{2005.} ^{2006.} ^{2007.} ^{2008.} ^{2009.} ^{2010.} ^{2011.} ^{2012.} ^{2013.} ^{2014.} ^{2015.} ^{2016.} ^{2017.} ^{2018.} ^{2019.} ^{2020.} ^{2021.} ^{2022.} ^{2023.} ^{2024.} ^{2025.} ^{2026.} ^{2027.} ^{2028.} ^{2029.} ^{2030.} ^{2031.} ^{2032.} ^{2033.} ^{2034.} ^{2035.} ^{2036.} ^{2037.} ^{2038.} ^{2039.} ^{2040.} ^{2041.} ^{2042.} ^{2043.} ^{2044.} ^{2045.} ^{2046.} ^{2047.} ^{2048.} ^{2049.} ^{2050.} ^{2051.} ^{2052.} ^{2053.} ^{2054.} ^{2055.} ^{2056.} ^{2057.} ^{2058.} ^{2059.} ^{2060.} ^{2061.} ^{2062.} ^{2063.} ^{2064.} ^{2065.} ^{2066.} ^{2067.} ^{2068.} ^{2069.} ^{2070.} ^{2071.} ^{2072.} ^{2073.} ^{2074.} ^{2075.} ^{2076.} ^{2077.} ^{2078.} ^{2079.} ^{2080.} ^{2081.} ^{2082.} ^{2083.} ^{2084.} ^{2085.} ^{2086.} ^{2087.} ^{2088.} ^{2089.} ^{2090.} ^{2091.} ^{2092.} ^{2093.} ^{2094.} ^{2095.} ^{2096.} ^{2097.} ^{2098.} ^{2099.} ^{2100.} ^{2101.} ^{2102.} ^{2103.} ^{2104.} ^{2105.} ^{2106.} ^{2107.} ^{2108.} ^{2109.} ^{2110.} ^{2111.} ^{2112.} ^{2113.} ^{2114.} ^{2115.} ^{2116.} ^{2117.} ^{2118.} ^{2119.} ^{2120.} ^{2121.} ^{2122.} ^{2123.} ^{2124.} ^{2125.} ^{2126.} ^{2127.} ^{2128.} ^{2129.} ^{2130.} ^{2131.} ^{2132.} ^{2133.} ^{2134.} ^{2135.} ^{2136.} ^{2137.} ^{2138.} ^{2139.} ^{2140.} ^{2141.} ^{2142.} ^{2143.} ^{2144.} ^{2145.} ^{2146.</sup}

dentes hinc servorem Nobiles, & ipsi in civitatem migrarunt, nominatum
 Zengii Strigeri, Nesselrodi, Cruceburgi, Botlieri, Eschrvegii, & alii, construentes
 pro se & familiis suis aedificia satis ampla, alta, splendida, & bene murata ac
 ornata. Pagus etiam infra montem, in quo S. Andreae templum, dilatatus
 & auctus, ius civitatis acquisivit cum nomine Alt-Stadt. Primarium novæ
 urbis templum in honorem S. Nicolai cœptum anno Domini MCCXV,
 sed anno Domini MCCCCXXVIII. sabbato ante festum Nativitatis S. Jo-
 hannis Baptiste incepit opus præaltæ turris in eo. Primus hujus Eccle-
 siæ Presbyter Cornelius Vichter, zelosus Declamator. S. Ludovicus cum san-
 ctissima & castissima conjugé sua Elisabetha, quæ Regia protœs erat, montem
 hunc crucis, at pulerum ipeculum & speculam lucis, & recens oppidum, ex
 omnibus in terra sua unicè amat, & sic quidem, ut placuerit ei ex monte seu
 burgo hoc residentiam suam facere. Ipsaque peperit hinc filium suum Her-
 mannus anno Domini MCCXXIII., qui egregie adolevit, apem faciens toti
 Provinciæ bonam; sed ecce instinctu Patriæ Henrici (quem DEUS postea
 visibiliter puniit,) à Bertha de Siebach in eodem oppido (1) veneno tollitur
 anno ætatis sue decimo & octavo. Hinc ille:

Henicus cedit: dedit at mala Bertha venenum;

sic, Hermanne, cadi: vadis at ad superos.

pons. Ligneus pons hactenus super Werram structus fuerat, quem verò glacies &
 inundationes scipiis disjecere. Ludovicus ergo saxeum & perpetuum fecit,
 quem adhuc habemus, tam civibus quam peregrinis exitum & reditum com-
 modè præbentem. Factum hoc quinto ante obitum ejus anno, ipso anno
 emortuali Hermanni filii. Cumque anno Domini MCCXXVII. Pius Prin-
 ceps in terram sanctam cum Cæsare ire vellet, Proceres suos ad montem crucis

Oratio Lu- convocatos ita alloquitur: Dilecti & fideles, magnum opus nunc molior.
 dov. vale-
 dictoria. " Et nescio, quæ fata mihi impendeant. Vos si bene & feliciter vivere veli-
 tis, vivite concordes in unitate Spiritus Sancti. Ego Vobis subditos &
 " Elisabetham meam cum prole dilectissima maximè commendo, me autem
 " precibus vestris & devotioni. Vivite DEI & mei memores. Vesta me-
 " moria sancta & incorrupta apud me erit, & in multa benedictione. Va-
 " lete, remque vestram curate fideliter. Sic ivit, at non redivit. Quiiescat
 " ergo in pace æternâ! Anno Domini MCCLII. fundatur in memoriam
 " Beatissimæ Virginis & S. Bonifacii templum satis amplum in monte extra
 ades B. Virg. muros, cum spatio cœmitorio, multis tiliis jucundè consito. Henricus,
 Episcopus Hildesemensis, olim Praepositus in Helgenstad in Eichsfeldia, con-
 secravit. Primus Pastor erat Georgius Lindenberger. Anno sequente Thar-
 serius, Praepositus Virginum S. Jacobi, Prædecessor meus, cùm districti exami-
 nis non immemor, super talento sibi credito fidelis dispensator & effector
 inveniri voluerit, ut tandem super multa in gaudio constitueretur in fu-
 turum,

(1) Vid. addit. ad Lambert. ad h. 3.

tutum, decrevit, in honorem Gloriosissimae Mariae Virginis Genitricis DEI, & omnium Apostolorum, construere locum decimum tertium personarum Anachoritarum, ad cultum divini nominis ampliandum. Variis ergo per- lustratis locis nemorosis, invenit tandem, quem diligit anima sua, *Weisenborn* scilicet. Emit itaque ipsum locum integraliter cum omnibus pertinentiis suis pro XL. matis à *Thietmaro* & *Bertholdo* fratre suo, qui tunc villam *Weisenborn* tenebant, à *Dapifero Domino Brogo*, & filiis suis, & *Cunemundo* fratre suo, & filiis suis, & *Güntero* & *Isemanno* fratribus de *Flacheim* jure feudali pacifice & quiete. Hunc locum *Weisenborn*, cum omnibus attinentiis suis, dictus *Dapifer Brogo* pro omnibus prænominatis, ipsis tamen consentientibus & volentibus eō, quod personaliter omnes convenire non possent, & pro se ac successoribus ipsorum omnibus, in manus Reverendi Principis *Henrici Marchionis* liberè resignavit, & exsuscitavit ante castrum *Sumeringen*, multis adstantibus nobilibus & Baronibus fide dignis. Prædictus ergo Princeps villam istam *Weisenborn* cum omni jure suo, ad instantiam *Tharteri* nostri, contulit Priori & FF. eremiticis Ordinis *S. Wilhelmi*, ad insudandum divinis laudibus secundum formam Ordinis sui jure perpetuo possidendam. In hoc claustrō XIII. Clerici sub regula *S. P. Benedicti* eremitice & religiosè vivere debebant, sicut tamen, ut impoterum ipse locus aut vendi, inque alium (etiam ordine) transmutari possit. (k) Vix autem vestigia amplius mihi ostendes veteris *Weisenborn* à *Thartero* fundatae, licet nomen adhuc superstet. Anno Domini autem MCCCXI. alias Præpositus *S. Jacobi* nostri *Bernard*. de *Flacheim* de veteri loco transtulit in eum, ubi jam est infra *Scarsenberg*. Certè si acta & facta Prædecessorum meorum, Præpositorum nempe in hoc monasterio, ruminor, multa præclaræ & laudabiliæ reperio hinc & alibi ab iis gesta, adeò ut (quod credimus) nomina eorum in ecclis scripta sint in libro vita æternæ. Omni laude digni sunt *Hedericus*, *Albertus*, *Bernartus*, *Hermannus*, *Conradus* & *Joannes*, qui DEO & Ecclesiæ famulati sunt. Faciant Successores nostri idem, & vivent hinc & æternum. F. *Hedericus de templis* nostris in laudibus suis *Cruceberg*, quas cœperat, ita:

Andreas, Nicolaus, Jacobus, Virgo Maria,
de cruce perpetuo in burgo crucis ecce loquuntur.

O cives, cives, cœlorum querite regnum!

Sic mandant Nicolaus, Andreas, Virgo, Jacobus,
qui spoudent ideo cœlorum gaudia vobis.

Sunt etenim Nicolaus, Andreas atque Jacobus
& dulcis Virgo Tutores atque Patroni.

Flammante & ardente postea odio capitali inter *Henrici Brabantini* reliquitam viduam, *Ludovicus* *S.* filiam non adeo sanctam *Sophiam*, & *Henricum*, *Marchionem*

(Ss)

in templo
Crucisberg.

belum

(k) Omnia hæc verbotenus desumpta sunt ex literis fundationis dudum exhibitis diss. m. hist. VI. ubi de singulis prolixius & distinctius.

nem Misniæ, ex Landgravii Hermanni filia *Yutta* natum, propter coniunctas adhuc eo tempore Provincias Thuringiam & Hassiam, bellum maximè detestabile & execrabile oritur, in quo & Hassia & Thuringia igne & ferro deleta est. *Sophia* in auxilium vocat *Albertum*, Ducem Brunsvicensium. Et licet Marchio *Wartburgum* teneret, cives tamen tuebantur partes viresque Brabantinæ. In hoc bello provinciali totus mons crucis cum omnibus adjacentiis & pertinentiis vastatus est. Oppidum enim *Albertus* incendit anno Domini MCCLIX. Alii quidem asserunt: ipsum castrum ab *Alberto* miserè concussum & vexatum, sed non captum fuisse, (1) contrarium tamen novimus. Vix incolæ domunculos & mapalia sua reædificârunt, cum novum magisque malum immineret. *Albertus* degener Princeps, & pessimus patriæ Administrator, ex odio erga filios suos concepto, Misniam, Lusatiam, & terram Plissensem, quas ex hæreditate defuncti fratri *Henrici*, Marchionis Misniæ, sibi vendicabat, sed spe suâ excidebat, *Adolpho* Imperatori pro XII. millibus marcarum argenti vendidit, Thuringiam vero spuriò suo *Apel*, quem ex *Cunegunda* de *Isenburg* susceperebat, tradere volebat. Hæc meretrix omnium malorum, bellorum, ruinarum & vastationum genitrix, miserum *Albertum* totum perdidit, adquæ summam paupertatem redegit, in qua etiam *Erphurie* inter lachrymas & querelas miserabiliter mortuus est.

Adolphus fa-
cinora, Iste *Adolphus*, infestum nobis nomen, *crucis montem* aggressus, vadum fecit per *Werram*, non procul à loco, qui dicitur *Rumpfren*, quem adhuc vocamus *Königsfurt*. Ad hunc collem posuit castra sua, & faciebat sibi ligneam caminatam, quam miles *Adolphsburg* nominabat, vulgus vero noster *Ailsburg*. Ex hoc colle per aliquot septimanæ variis modis affixit novellam, & vix è cineribus suis surgentem civitatem, fortiter se defendentem. Igne autem injecto in cineres denuò collabebatur tota. Cives præsidium & salutem suam in *burgo* sperantes eò contagiabant, qui poterant. Multi generosi nobiles in hoc *burgo*, nominatim *Batlerii*, *Nesselrotii*, *Hoffgartii*, *Steinii*, *Strügeri*, *Stubii*, *Pferdsdorfii*, *Frobiti*, *Crutzburgii*, & fortè alii, omnes laboribus bellicis diu afflerti & fortes Viri, qui conjunctis animis & viribus omnem vim eludebant. Sed aquæ penuria ad deditiæ eos tandem coëgit anno Domini MCCXCV. Nec enim homines, aut equi, vel reliqua pecora amplius sustentari poterant ob defectum aquæ, qui tantus erat, ut omnes eibos suos per aliquot dierum spatiū cum cerevisia coquenter, eaquæ equorum & canum jam potus facta erat. (m) Expende igitur, quantæ molis fuerit, novam condere urbem & gentem in monte, seu *burgo crucis*. Utrumque nomen aptè quadrat. Promiscuè etiam jam dicitur *Cruzberg*

(1) Consentit *Aur. hist. Landgr. Thur.* c. 59. AD. MCCLIX. Domina *Sophia* cum filio suo & adjutorio Ducis Brunsvicensis cepit castrum *Cruceberg*, & cirritatem ejusdem penitus devastavit. (m) Vid. *Lang. chr. Citiz.* ad ann. 1294. & addit. ad *Lamb. Schaff.* hab. ad ann. 1295.

Cruzberg & Crüzburg. Ut nihil hīc dicam de pestilentia, quæ non semel maximam partem hominum sustulit, nihil de incommodeis & vastationibus à Werra nobis factis. Anno Domini MCCXCVIII. Gallus Reddicher, Pastor propè Escherrege, dum prædicat verbum Domini in templo S. Nicolai in festo dedicationis coram multo populo, rusticus è vicina villa Ifta, spiritu vini adusti nimium inebriatus, grandi boatu & stultis gesticulationibus concionatorem & totam congregationem perturbavit & scandalizavit turpiter. Ob quod facinus in turrem & vincula diu conexus, in solemini postea festo publicè egit pœnitentiam coram universa Ecclesia flexis genibus, manibus ele-^{pœnitentia} publica^{tiens} vatis, humili & lamentabili voce culpam suam deprecans. Pro satisfactione insuper novum ei calicem cum patena inaurata dedit, multam quoque suam Judex ab eo extorsit. Anno Domini MCCC. Matthæus Rochert, Pastor in monte B. Virginis, eloquia licet divina nervosè & zelosè explicarer, ob lingram Past. balbu-^{ramen} tamen balbutientem & debilem vocem plerisque impiis auditoribus ingratus, patum effecit concionibus & vitâ suâ exemplari, qui tamen omni modo stu-^{1302.}
duit cunctis prodesse & nemini obesse, juxta monitum S. Ambrosii. (n) An-
no Domini MCCCIII. Ursula Kraftin, devota Matrona, per multos annos hanc sibi fecerat consuetudinem, ut mane in templo S. Nicolai, circa meridiem in monasterio nostro S. Jacobi, & circa vesperam in monte B. Virg. singulari de-
votione preces suas funderet ad Deum. Quod cùm in festo S. Michaelis, datis antea largis elemosynis, devotè fecisset, in discessu de gradibus lapideis lapſa, & effracto craniō paucas post horas in Domino obdormivit. Sic beati sunt, qui moriuntur in Domino. Anno Domini MCCCIV. facellum S. 1304.
Margaretha à B. Elisabetha anno Domini MCCXXIV. in Monasterio facellum S. nostro conditum, regaliter dotatum ab Alberto Landgravio & conjugi Margare-
eius Adelheide. Ex dituō castro Hopfgartenſi variū libri & ornamenta illata sunt. Ad deſtruendas turreſ B. Virg. in Isenaco tres missi sunt mu-^{turreſ B. Virg.}
tarii è nostris, quorum primus Caspar Welcker statim in primo opere sa-
cilegii mortuus est. Anno Domini MCCCVI. Clara de Gatterſted. Sub-^{1306.}
Priorissa nostra, cùm ab infantia sua in Dicæcti Fuldenſi educata, & rei Clara egra-
pictoria apprimè perita effet, horas postea lusorias in depingendis Abba-^{gia p̄drix.}
tibus Fuldenſibus consumſit, à primo Sturmione usque ad quinquagéſimum, Henricum hujus nominis V. de Wilnay, diligenter occupata fuit, quos etiam omnes ac singulos ad vivum ita expressit & delineavit, ut pul-
chrius non potuerit optari. Dedit Henricus Abbas ei pro hac ratitate &
artificio suo novum habitum, & centum florenos rhenanos, quos verò Mo-
naſterio suo ipſa reddidit, Ecclesiæ verò nostræ altare S. Maria Magda-
lena pretiosè exornatum in memoriam ſuī dedit. Anno Domini MCCCIX. 1309.
(Ss) 2 Lauren-

(n) Ex 1. Cor. XIV. 11. seq. Sacerdotis est nocere velle nemini, prodesse multis, posse verò ſolius D. E. I. est.

Zörben-
 vitz,
 1310.
 Barthold.
 Hegrod,
 1312.
 pessis & fa-
 mes.
 Th. Starfor-
 der;
 Henr. Ha-
 shemar.
 1316.
 Christoph.
 Zänger,
 urina pro-
 aqua in
 baptismo.
 1318.
 mira ful-
 minis vis.
 & ere-
 (o) Idolum Zörbenvitz, seu Zörbenvitz, qd, lumen Soraborum, tetri atriae coloris
 erat, dextrâ tenens lampada sidente in, scâvâ verò ensem, cui singulis annis vivum
 hominem sacrificabant Grimmenes. Vid. Peccenstein, Theatr. Sax. P. III. pag. 73, seq.
 (p) conf. Rivandii chron. Thuring. P. 377. (q) admittunt aliqui Dd. scholastici uti-
 bam, quod tamen non credit Gvido de monte Rochetii in Manual. c. 2. Iudaeus iste
 apud Nicoph. H. E. L. III. c. 37. baptizabatur arenâ. Legi meretur elegans disp. Fau-
 toris mei singulatis, Dn. J. And. Schmidii, S. Tb. D. ejusdemque & Antiqu. sacr. PP.
 Helmstad., de baptismo per arenam, habet: anno 1697. M. Mayo.

Laurentium Narterus de Grimma, pastor ad D. Andr., pulcrum reliquit libellum
 de patriæ suæ Deastro Zörbenvitzio scriptum. (o) Anno Domini MCCCX.
 mortuus in Domino Bartholdus Hegrod Consul, magnus benefactor Ecclesiarum
 pauperumque, quibus etiam defunctis, intra anni spatium, ante eum se-
 ptem liberis cum conjugi, omnem suam substantiam legavit. Meruit inde
 nomen der milde Barthel. Anno Domini MCCCXII. cometa magna pene
 silentiam & terribilem famam per totam Germaniam induxit. (p) Civitas no-
 stra multis civibus & ædificiis ampliatur. Thomas Stassforder devotionem suam
 erga Patronos civitatis exhibere cupiens, S. Nicolao effigiem dedit hujus San-
 ti, S. Andrea Andream, B. Virginis in monte effigiem suam, & Monasterio no-
 stro S. Jacobum Apostolum. Henricus Hathemar, Canonicus B. Virginis, in
 sylvo monte, Moseberg dicto, à Judæo occisus, qui postea infra Mühlam in
 Werram se præcipitavit. Causa non fuit alia, quam quod bonus Henricus
 Judæo sepius fidem Christianam commendaverit, & imaginem crucifixi dona-
 revoluerit. Hinc inter sermones de Christianismo necatus fuit ille. O nefandum
 scelus! Anno Domini MCCCXVI. Christopherus Zänger, Vicarius noster, afferit
 literas, in quibus Jutta, Abbatissa secularis Ecclesie Quirilinborgensis, cum to-
 to Conventu suo, sorores nostras, præsentes & futuras, omnium missarum, vi-
 giliarum, jejuniorum, eleemosynarum, aliorumq; piorum operum, quotquot
 fiunt in ista Ecclesia, nunc & in perpetuum participes fecit. Idem fecerat an-
 no Domini MCCL. VI. Cal. Maj. Barbara, Abbatissa in Wechtersvinkel.
 In proxima aliqua villula solitaria cum rustica noctu pareret, & ipsa
 sola cum simplice aliqua puella XIII. annorum in cata sua esset, infans au-
 tem valde debilis, & morti serè proximus, sacerdos autem in hoc cata-
 ex civitate requiri non posset, ob portas noctu clausas, & quod festinanter
 ac consternanter omnia tunc fierent, nemo etiam, præter puellam istam, in-
 rugurio amplius esset, ipsa mater decrevit parvulum suum baptizare.
 Puella autem urinam pro aqua ei attulit, quâ usâ est rustica ex terrore & erro-
 re isto. Altero autem die rebaptizabatur juxta ritus Ecclesie. (q) Anno
 Domini MCCCXVIII. Eodem die & horâ, scilicet quintâ matutinâ, in festo
 S. Jacobi, Patroni nostri, quâ anno præterito arx Wartenberga à fulmine
 combusta est, in veteri oppido figuli domus ab eodem percussa, tactis
 cunis, in quibus puella quatuor septimanarum jacebat, quæ illâ sa. mansit,

& erepta est, domus verò tota conflagravit. (r) Anno Domini MCCCXIX. in festo Petri & Pauli SS. Apostolor. dum solemnis processio ad facillum S. Petri esset in monte, Studiosus ex Isnaco ad monum Crucis tendens, in monte Moseberg fessus sub umbra quercus jacer & ria. obdormit. Tonitru interim, eo non animadvertisse, suboitur, & fulmen in marginem pilei, ejus parti eminentiori protus faciem impo-
suerat, decidit. At nihil inde detrimenti sensit, nisi quod aliquamdiu surdaster fuerit. (s) Anno Domini MCCCXX. Ludovici Throns, sutoris uxor, prope curiam, grida simul & phrenetica, extra portam Isnacen-
sem currens reperit fortè mediocrem bufonem in via repentem, quem in littore Werra arena prius probè ablutum, solo capite abjecto, integrum devoravit. Domum postea citius reveria torum cantharum latte plenum desuper bibit, & nihil inde noxae habuit, sed feliciter postea perit. (t) Anno Domini MCCCXXI. Hermann. Rumpfberger, faber ligna-
rius, dum ligna fonderet in sylva, inque ea noctu dormiret, vidisse dicitur viso no-
in aëre virum protensam manu gladium tenentem versus Crucis montem. Eterna,
Et gladius iste flammabat. Paulus Hölscher, Mercator, cistam quandam, Paul. Höls-
cher, quæ abscondita erat in Eshenberg, casu aliquo reperit, in qua variæ li-
teræ monasterium S. Petri concernentes, sed ex humido aëre subterraneo
consumtae & detritæ erant, ut nullus inde sensus exsculpi potuerit. Igitur
abjectæ sunt.

Matthias Buscherr, sartor hujus loci, ex pede gangrenoso periculose Matth.

(Ss) 3. decum- Buscherr.

(r) Majorem fulminis, quam natura ferat, & divinorem inesse potentiam, recte dicit Se-
neca L. II. quæst. nat. c. 31. Mithridatis, Ponti & Asix Regis, adhuc infantis, tunas fulmen incendit, corpore intacto, vestigio saltu in fronte, qua capillata est, relicto.
Plutarch. L. I. Symp. quæst. 6. Monspelli fulmen pudendorum puellæ pilos abrasit,
qua tamen curata fuit. Aliud colum puellæ intactis stupis consumit. Borell. C. II.
obs. 38. (s) Et ego admittandi fulminis exempla aliquot vidi & notavi. Sedebat opilio
cum uxore sua, ccelo horribiliter tonante, sub patula fago. Ille contemplabatur exutos
lacerosq; calceos suos: hæc protractis mammis aluminum jamjam admotura erat. Sed
ecce! fulmen calceum viri dextræ protensum altissimè in terram percussit, ipso plane
intacto & superstite. Capro, gregis Duci, prægrandibus cornibus armato, alterum ful-
mine percussum subito decidit, bestiâ salvâ & integra. Gallina ovis ultimis diebus
adhuc incubans à fulmine enecta, pullis tamen altero die prorumpentibus. Messores
sub fago confidentes tonitru declinare volebant & imbrum. Attigit unus eorum can-
tharum, aperit, tenet dextrâ jamjam bibiturus. Sed à fulmine decidente è manu excus-
titur, omnibus hominibus intactis. Pastor in pago ad Visurgim, Monach. Ord. Bened.
ebrius aliquando in ædibus suis dormiens, nec sensit, nec audivit horisonatum tonitruum
fulminumq; violentiam. Et licet fulmen calceos ejus ante lectum à se positos pro-
fudissimè in cellam deridderet, imò alios aliquot lecti dissideret, adeoque per te-
cum in cubiculum & cellam sub eo penetrasset, ipse tamen placide dormiens scro tandem
mane exergufatus, ruinam domus lectiq; sui miratus est, quod ex ore ejus habeo. (t) Si-
milia exempla dabimus in centuriis nostris obsecr. Med. Physicar. rarior. & curios, prælo-
destinatis.

CHRONICON MONASTERII S. PETRI

decumbens, facto voto S. Jacobo, ex consilio Georgii Dranners ex Scherbe, è sola palude stercorearia (Wissigfuren) mane & vespere lavit, superinducto lempèr stercore vaccino calido, & bene ei cessit. (u) Anno Domini MCCXXIII. Melchior Knurr, aurifaber hujus loci, confessus erat sacerdoti suo ordinatio, sed post confessionem Mammonis lui anxiè memor, cœpit in camera solitaria numerare eundem. Quò factò oblivicitur planè Sanctæ cœnæ. Punitus autem idè ad terrorem aliorum severissimè. O pudor, nummos præterre æterno thesauro, & nec unicum diem sine divitiis, seu cupiditate earum, vacuum posse dimittere! Stephanus Penner faber ferrarius cū equa sua confueverat, idè ille cum bestia combustus est, cùnis postea sub rota publica defossus cum perpetua maledictione. Quousq; ruit horro novissimorum oblitus? ipso diabolo pejor est absq; timore Domini. An. Domini Mcccxxiv. Fridericus junior, Thuringiæ Landgravius, Mitnensis & Orientalis Marchio, Dominusq; tertæ Plyslensis, ex singulari beneficentia cuilibet templo novum fecit legatum in frumento, in festo dedicationis annuæ singulis persolvendum, S. Petro scilicet in monte in Spicherte, S. Nicolao in Strekde & S. Jacobo nostro in Myla. Ubicèdem anno Henricus, Miles de Myla, ad exemplum Cenemundi, (vv) liberalis etiam benefactor noster extitit. O.P.E. Anno Domini Mcccxxvi, serìo rursus mandatum, fessos dies omnes ac singulos rotos & integrōs sanctificare. Sed Johannes Fleischer, petulans hujus mandati prævaricator, hanc meruit puniam, ut ex tota Thuringia ejectus sit, à pediculis postea voratus in ipsa sylva Haynech, ubi diu cadaverejus jacuit inhumatum. (x) Ecce vindictam divinā! Anno Dom. Mcccxxx. ædificatur parvum oratorium ad viam suprà Monasterium nostrum, in quo stabat effigies B. V. pro viatoribus. Judæus in diversorio publico ad catum sylvestrē imaginem Crucifixi de pariete cameræ, in qua noctu dormiverat, a vultu in cloacam dum coniçere veller, subito asseres sub pedibus ejus subsidunt, illeq; in aream ad muros domus præcipitanter lapsus fracto pede sinistro. Et tamen à Magistratu, in terrorem aliorum, severè punitus & carnifex, est. Carnifex loci, quod fustigasset civeni honestum, facta prius deprecatione coram universo Senatu, in custodiā deductus est per triduum, & pro pœnitentia ei mandatum, ad ornamentiū Ecclesiæ S. Nicolai, dare historiam Elia Prophetæ à corvū nutriti, & baptismi Christi in Jordano, in majoribus tabulis per pulcrè depictam. Ludovicus Rychart, Consulis nostri F., à puero ad scholas missus, adultior nunc factus peregrinatur in Hungariam, exin in Galliam, Angliam, & tandem in Hispaniam. Rei nauticæ apprimè deditus, inq; præliis maritimis multoties versatus, fit tandem Ammiralius Hispanorum Regis. Duxit ditissimam Virginem. Sed patriæ suæ etiam piè memor, misit parentibus, Ecclesiæ & Hospitalibus largissimas eleemosynas, & insignia dona purè at gentes.

(u) vid. Dresd. Apothecke edit. secund. nosti sect. VI. cap. 13. (vv) de anno 1256. (x) Pulsus quidem erat, iste autem teversus, clanculum delitatus in sylva, donec fame cœctas rærimè periret.

gentea. Nobilitatus postea à Rege suo, dictus est cognomine *de Rychartis*, Vir magnæ auctoritatis & opulentiae. Misit effigiem suam Patri per mercato-
rem Norimbergicum, quam demum post mortem illius, in ambitu Monaste-
rii nostri suspendimus cum inscriptione: LUDOVICUS DE RYCHAR-
TIS, E CRUCIS MONTE TYRIGETA, REGIS HISPANOR. AM-
MIRALIUS, FIDE ET VIRTUTE CONSPICUUS. Anno Domini
MCCCXXXII. celebris apud nos jurium valde gnarus *Christophorus Smet-* 1332.
man, cuius consilia longè latèq; ex petebant nobiles, vulgò dicebatur *der Christ-*
wyse Stroßel. Reliquit filium Magistrum Medicinæ, *Ephurtie* habitan-*Smetman*,
tem. Concordia inter cives & Senatum, ob varias controversias, ex utraq; par-*concordia*,
te ventilatas, facta. Anno Domini MCCCXXXIV. captus est in vinea *Adami Bla-* 1334.
ryers corvus valde fessus cum minuta nolula circa collum, cui insculpta erat *corvus su-*
crux cum literis, I.H.S. Num, IN HOC SIGNO, vel: IN HOC SALUS, expo-
nenda fuit, incertum est. Domum iturus cum ave, pueris ad portam luden-
tibus dedit, quorum quilibet pennam ex alis extraxit, sed plerique ægrotare
cœperunt. Suspicio igitur erat, venisse *corvum* ex loco aliquo huc intecto,
& sic etiam erat. Annō Domini MCCCXXXV. in festo *S. Nicolai* perno-*1335.*
ctavit in diversorio ad aureum leonem *Abbas Fuldis*, qui sequente mane, *Abb. Fulda*,
antequam discederet, omnia templo contemplatus, & cuique benefecit.
Catharina de Ketlitz in monte B. Virg. sepulta dedit multum. *Marcus Cast. de*
Risenburg, Gothā ac suos rediens, *cynos* attulit, quos ciceravit. *Qui se Ketlitz,*
etiam multiplicantes in tantum, ut quisque primarius civis par eorum ha-*cygne,*
buerit in domo sua. *Jonas Döbener*, à Turcis captus, at dimissus, ma-*Ioh. Döbe-*
gnum bellici Officialis munus apud *Ducem Boariae* iustinuit, ut omnibus
fuis benefaceret. Descripsit iter suum una cum captivitate, qui liber
apud *S. Nicolaum* custoditur. Semper in ore habuit: *Fromm und*
treues Blut bringt mir Glück und Muth. Anno Domini
MCCCXXXVI. De vitunculis, quos vulgò *Wichtelmännchen* vocant, 1336.
admiranda ubique audiuntur. In ore totius Monasterii est sequens hi-*Sibylla*,
storiola *Sibylla Casterin*, Monialis, illustri aliquando die cum so-*Canten.,*
cia *Spatenbergam* præteriens, modicum strepitum animadvertisit. Igi-
tur retrò videt, & ecce pusillus homunculus, isque senex, bene bat-
batus, hilari fronte, nivi vultus & capillitii, dextrâ gestans album bacillum,
& bene vestitus, more rusticorum, propius accedit, detectoque capite perhu-
maniter salutat Virginem. Impertinata ista gratias agit. Tunc ille, quónam
tendat sciscitatur. Dicit: vide, responderet, ne aberres, sunt ibi, monstrans di-
gito collum, varia bivia, quæ non satis cautum, seu itineris peritum, facile
abducere & seducere possunt. Sed confide, comitabor te eadisque, &
tunc clarius monstrabo, quò tutò ire possis. *Sibylla de*
virun-

vitunculis istis, in primis, quod neminem laedant, ideo sine terrore prolixius cum eo loquitur. Inter alia rogar, cur non aliquando Virgines visitet in monasterio, velle eas ova, lac, buryrum, placentas, & similia promere. Veniam, ait ille, modò non vexer, seu perturbet ab aliis. Hoc nemo è nostris impune tulit unquam. Venientibus tandem ad collem istum, digitis porrò monstrat, quod sit eundum. Sic, præmissâ salutatione, fausta quæque pre-cans, reversus est ad Spatebergam. Quod postea Sibylla toti Conventui narravit. Anno Domini MCCCXXXVIII. Otto Bernhöver, cùm vidisset ser-

1338.
fons Nort-
mann.

pentem tardè & langvidè ad fontem Nortmanniorum repente, ex quæ eo bi-

1340.
crux in
fronte pulli
equini,

bentem, putavit, non sitis, sed potius medicinæ ergo fieri, jussitque servum suum tunc febricitantem idem facere. Fecit, & convaluit. Tentarunt plures, & celebritas aliqua accessit fonti, sed non diu duravit. Limpidus

1342.
intundatio,

aliàs, amoenus & gratus in æstu & siti. Anno Domini MCCCXL. equa in

1345.
Henr. Hen-
neberg. au-
sus vani,

monasterio nostro nigrum rejecit pullum cum albissima fronte, in qua nigra

1347.
musica
imaginaria,

crux eleganter à Natura depicta videbatur. Annò Domini MCCCXLII. ipso festo S. Maria Magdalena Werta alveum suum tanto impetu diffude-

1349.
G. de Vasolt,

ut ferè ipsa urbis mœnia satis alta transcederit. Moniales certè è

monasterio nostro S. Jacobi omnes & siagulas longius expulit, pecori & ho-

minibus, & hortis & agris multa faciens damna. Sed hujusmodi casus ni-

hil noyi sub sole nostro. Quid faciemus? annon crucis burgenses sumus?

Promiserat Henricus Hennebergicus Genero suo Friderico Severo anno Domini

MCCCXLV., unà cunifilia sua Catharina, dotis loco Præfecturam Coburgen-

sem cum omnibus pertinentiis. Mutatis verò promissis, Fridericus Catha-

rinam Patri suo remisit domum, quod malè vult Henricus.

Statuit igit-

1350.
Schola in-
staurata,

urto nocturno tempore Crucisburgum invadere & spoliare. Sed vigiles erant incolæ, & depulere rusticos Hennebergicos, eosque insecuti male

tractarunt. (y) Anno Domini MCCCXLVII. Hieronymus Thangler, Præ-

positus, in tenebris adhuc aurora festi Paschatis organum musicum pulsari

audit, & varia instrumenta musica certatim quasi sece exercere in choro

nostro. Intrepidus è cella sua intrat templum, omnibus conticentibus

& nemine viso. Reversus in cellam denuò audit Musicam, sensim accedit

ad ostium templi, & auscultat. Cantatur requies pro defuncto. Intonat

Ipsè Hieronymus; mox autem turbantur omnia. Circa quartam à meridie

repente moritur soror Emerentia, devotissima omnium, cui nocte præ-

cedente de fuga ex monasterio, cum sarcina in dorso gestanda, somniaverat.

(y) Conf. Spangenberg. chron. Saxon. t. 284. p. 434. & Annal. m. Isaac. f. 89.

claustralem reparari & instaurari curat, magno cum emolumento & gaudio Monasterii & civitatis. *Veronica Hagkin*, occiso marito ejus in *Veron.* *Ha* bello, una cum duabus filiabus adultis, *Sophia & Alheyde*, monasterium *ckin.* nostrum ingreditur, & omne, quod habuit, suum D E O & S. Jacobo pia devotio offert, facta deinde Custos. *Georg. de Tievort*, ferus ho- *Georg. de* mo, cum in monasterio nostro, divino compunctus spiritu, ad agni- *Tievort.* tionem peccaminum commotus fuisse, precibus sororum porro confidens, tres mansos iis dedit in *Valken*, cum area & horto ibidem. Sic enim literæ sunt:

In nomine Domini Amen. Quoniam omnia cum tempore fluunt *donatio* & devorantur ab eo, justum & salutare est, ut scriptis suffulciatur, si *ejus*. quid durabile esse volumus. Noverint igitur omnis sexus, statu, seu conditionis homines, præsentis & futuri seculi, Quod cum ego *Georg.* de *Tievort* securè & malè hactenus in seculo vixerim, nuper vero; di- vino compunctus spiritu, propter intercessionem S. *Jacobi*, quem idem Patronum meum selegi, & precibus Sororum in monasterio ejus ad *Wer- raha*, ad agnitionem criminum meorum & contritionem cordis mei, per D E I gratiam, pervenierim, & nunc videam, in quanta animæ pericula securitas ista animi me deduxerit. Et quia in Domino confido, me magis & magis immutatum, & cum D E O reconciliandum esse, ut in statu gratiæ posthac vivere & mori possim, ad D E I gloriam, & pro meliori sustentatione sororum, tres mansos hereditatis meæ in *Valken* cum area desolata & horto adjacente, prope hortum *Cass. Schurott* sito, dicto monasterio S. *Jacobi* in proprium trado & dono perpetualiter, cum omni utilitate, sic, ut dictæ sorores possint & debeat vel in area ista ædificare domum, quæcumque ipsis placuerit, vel eam vendere, aut permutare. Et pro his omnibus nihil aliud cupio, peto, & desidero, quam preces Monasterii ad D E U M, pro continua vita mea melioratione, & salute æterna. Datum anno Domini in Valken MCCCL. in festo S. Mich. Archangeli. Anno Domini MCCCLIII. sex vinea, quatuor *1353.* mansi, & duo horti a fidelibus Christi civibus novæ & veteris Civitatis, ob spem retributionis æternæ, Monasterio dantur. Haud temere factum puto, quod a Patribus nostris accepimus, de mirabili & cruciata, in d planè prodigiosa pugna pelargica anno Domini MCCCLV. (z.) ipso S. *Laurenzi*, glorioli & in vieti Martyris, festo. Advolabant paucas intra *pugna cico-* horas, ab octava matutina usque ad meridiem, plus quam ducentæ *niorum*. ciconia, quarum copiam vix sperâssem in tota regione, insidentes primùm cacumini S. *Nicolai*, aliae volitabant ad ipsum *crucis* & B. *Virginis* mon- tem, gloterantes in fastigiis turrium tectorumque, aliae ad S. *Jacobum*, *(T.t.)* *ad*

(z) Libor. Galv. in chr. M S. habet ann. 1392.

ad curiam civitatis, & ad quamlibet altitudinem, multis, insolitis, & tædiosis gloterationibus iracundiam invicem sibi nunciantes. Miratur civitas prodigium hoc nunquam antea visum, & ferè jam trepidare cœperat, ut si in casibus, si qui insoliti, præter quotidianos, aliquando obveniant. Circa primam meridie horam agminatim simul avolant, ut altera alteram acerrimè insequeretur, usque in pratum, quod **Soden** vocant. Ibi omnes & singulæ congregatae, in duo agmina ad dextram & sinistram prudenter & more bellico divisa stabant, prælium mox mox inituræ. Stantibus ita utrinque, duæ quædam seniores, quæ magnitudine & fortitudine præstabant, lento gradu, micantibus quasi oculis & multo cum murmure per divisum agmen ibant, quasi specularentur, an nunc omnia rite ad pugnam parata essent, & num singulæ adessent. Quod dum fieret, reliquæ gloterabant. Tandem magno impetu strepituque se invicem adortæ, per horæ quadrantem ferè maleculæ pugnabant, spectante omni populo. Tribus in hac acie confosis, inque prato hinc inde se volantibus, reliquæ cum generali gloteratione in altum se levabant alis, & quæque suum repetebat nidum. Pulchrum, at formidabile, si vidisses, spectaculum, omni memoriâ dignum. Anno Domini **MCCCLVIII.** **Joachimus Monna**, Past. B. Virg. in monte, post mortem, ante inhumationem, sanguinem emisit è naribus suis, quod prodigi loco habitum est ab omnibus, quotquot viderunt. (a) Annò Domini **MCCCLX.** **Eckhartus Kleber**, Sutoris nostri F., in India Orientali ad magnos honores pervenit,

1358.

Sangvis è naribus mortuis,

1360.

Eccartus Kleber,
festum B. V.
Christi.
Waltzer,

1361.

baptismus canis,

1362.

promotione Anglicanorum, in quibus servitiis diu fuerat. (b) Bonum in civitate nostra regimen, ô utinam perpetuò! Festum B. Virg. in Ecclesia ejus collegiata ISEN solemnissimè celebratur, ad quod omnes nostri Presbyteri invitati sunt. **Christian. Waltzer**, Vicarius ad S. Nicol., Erphuittæ fit Concionator ordinarius, cuius commendatio multum nobis profuit apud Moguntinum. Dedit ad hospitale singulis annis quatuor maledra sanguinis. Annò Domini **MCCCLXI.** obambulabat hebdomatim certis diebus ex innata fuitate simplicissimus puer XV. ferè annorum, in civitate & villis vicinis panem propter Deum colligens, cum catello pedissequo suo. Qui cum aliquoties actus baptismales observasset, ex mera simplicitate etiam canem suum, ceremonialiter ad Werram ductum, in omni pars fel & spissam. baptizavit solemniter in præsencia omnium puerorum totius civitatis. Hoc licet non ex malitia fecisset, ob scandalum tamen datum à publico Servatius servus virginis caesus est **der wyse 2013** ut nominabatur vulgo, in terrorem Sodaliuum suorum. Mox autem canis rabiosus factus, vicinorem quemque læsisse dicitur. (c) Anno Domini **MCCCLXII.** constitui debebat vel ad S.

Andream,

(a) Conf. fascic. 17. obs. m. Med. phys. num. 1. Dec. 11. Eph. Germ. ann. VI. annex.

(b) ex incerta aliorum relatione hoc haeserit. (c) Similem historiam legi olim apod **Cæs.** Heisterbaccens, in suis de miraculis libris, ut vocat, ut nesciam, an una eademque sit à scriptoribus hæc aut illæ ficta, seu tamen paulò immutata.

Andream, vel ad S. Nicolatum, nescio à quo recommendatus, rudit & planè in-
doctus Presbyter B. W., quem verò cives omnes repudiabant. Rogatus ^{Presbyter} rudit,
enim in examine, quot essent Apostoli? dixit: quatuor; Matthias, Marx, Luca
& S. Joh. Baptista. Porro: quot essent articulifidei? respondit, septem. Pu-
deat, dixit Episcopus, talia nescire. Tot sunt Sacraenta. Tum ille: ego non
scio discordantiam inter Sacraenta & articulos fidei. Presbyter non oportet dispu-
tare, sed credere, prædicare & sacrificare. Venit postea in Eichsfeldiam, ubi in
villa aliqua rusticana Parochus factus est. Sed quid asinus ad lyram? inò
quid asinus ad aram? ad mysteria sacra? Porci, sues, canes, & asini, immunda
animalia hæc non requirit D E U S ad sacrificia sua. (d) Anno Domini 1364.
MCCCLXIV. viderat Joachimus Gärberling, facetus homo, sed pauper sat-
Loach. Gär-
tor, ad portam B. V. g. habitans, in fenestris templi & alibi Nobilium & Prin-
berling.
cipum insignia variis coloribus depicta, & diversis animalibus exornata, pu-
tans ergo, idem sibi licere, ex variis coloris pannulis sibi insignia fecit pro lu-
bitu suo, eaque januæ suæ affixit pro publico spectaculo; asinum scilicet in
scuto, cui insidebat edentula anus, in speculo se contemplans, sinistrâ manu ur-
ceum lacte plenum habens, ore diducto & subridens, in superiori parte puer sede-
bat in capra. Quæ stulta insignia cum Princeps aliquando conspiceret, sub-
stitutum cum suis, & quæ sivit, quid ista sibi vellent? omnia mea sunt, quæ ha-
beo & spero, asinum nempe, vetulam meam, urceum, puerum & capram. Hæc
est tota substantia mea. Compensavit autem Princeps nugas hominis, & pla-
cuit ei inventio. (e) Anno Domini MCCCLXV. Dominus Jodocus, pius & 1365.
doctus Vir, Pastor ad S. Nicol., bibliothecam ecclesiasticam instituere cupie-
bibliotheca
bat. Multas ideo procuravit eleemosynas pro ea à Nobilibus, vicinis S. Nicol.
monasteriis, & aliis. Et sane facto laudabili initio boni coepit, multi
docti & indocti in honorem S. Nicolai sponte suâ contribuebant, ut nu-
merus librorum auctus sit. nostrum, memoriali teste in antiquo re-
gistro, dedit decem florenos. Postea verò omnes incendium abstulit.
Sic quælibet dies burgo crucis afflictio. Anno Domini MCCCLXVI. mo- 1366.
ritur in monte B. Virginis Dn. Thomas, cui in officio successit Hieronymus de Hieron.
Schaußburg Lüft und Lehrreicher Geschichte C. II. c. 22. §. 4.

(Tt) 2 Nuen-

(d) Henricus Anhaltinus, electus Archi-Præsul Magdeburgensis, pallium petitorius à
Clemente V., rogatur, an sciret orationem dominicam? nesciit respondere, quia non in-
tellexit, quid sit oratio dominica. Sed tunc ait chron. Magdeburg. ap. Meibom. T. II.
ter. Germ. p. 334. Magister suus volens eundem juvare, dixit: Pater Sanctissime, apud
nos iste titulus: Dominicæ orationis, non est usitatus, sed vocatur Pater noster, & si sic
quereretis, bene sciret respondere. Conf. hist. Anhalt. D. Sagittar. c. 4. (e) Similis
hunc Belga rusticus, qui foribus casulæ suæ quadratum affixit scutum, in quo aquila,
vomer, columna, simia & asper conspiciebantur, oram verò clypei cingebat vellus aureum.
Hunc ornatum Princeps Nestorius aliquando admiratus, rogavit, unde illud vellus au-
reum accepisset? cui ille: Wel myn Heere / dat stadt so fr. Harsdörfer. im großen
Schaußburg Lüft und Lehrreicher Geschichte C. II. c. 22. §. 4.

Nuenker-
 chen, bonus declamator. Anno Domini MCCCLXVIII.
 Martin Breuning & Nicolaus de Mölhusen construunt facellum S. Bonifa-
 cii in monte, idque dorant liberaliter. Imaginai B. Virg. ad templum
 facellum S. S. Nicol. pro perpetuo lumine nocturno dedit Lucia Häslein, vidua, sin-
 gulis annis quinque florenos. Incendium in Trierort, Mühlba & Escherve-
 ge. Hinc magnæ passim querelæ. Augustinus Vogter Româ reversus at-
 tulit speciale privilegium pro omnibus Ecclesiis nostris. Anno Domini
 MCCCLXX. combusta apud nos est venefica, quæ fatebatur, se ob-
 latas, quas nostris & vicinalis Ecclesiis per aliquot annos suppeditave-
 rat, omnes & singulas in diaboli nomine confecisse. Si externa spectes,
 erat proba mulier, quæ sacris lubenter & assidue fere interfuit, nec quis-
 quam de ea malî quid suspicatus esset. Anno Domini MCCCLXXIII.
 Eichsfeldenses multas molestias & damna nobis fecerunt, uti ante annos
 aliquot iidem cum Mölhusianis fecerunt, cum pecora nobis auferrent. In-
 secuti & allecuti eos cives animosí ad montem vulpinum non procul Natzâ,
 multi tamen cæsi sunt, quod isti multitudine nostros superarent, etiam
 ex insidiis alii accederent contra nostros. Anno Domini MCCCLXXIV.
 F. Jacobus Ord. Minor. conferens dîputationem contra immaculatam
 conceptionem B. Virginis, sed quod aufugerit, ignotum est. (f) Anno Do-
 mini MCCCLXXVI. Jeremias Rindbach / rusticus in vicinia, fenum-
 fanivorus, & stramen vorat, uti bos, robustus & laboriosus homo. Anno Domini
 MCCCLXXVIII. generalis fraternitas instituta est inter omnia Sancti-
 monialium monasteria in Thuringia nostra, confirmante eam Legato Apo-
 stolico. Anno Domini MCCCLXXX. Monasterium nostrum septem-
 mansos sibi emit in campo Mylano & Natzano, sed cum magno damno.
 Nobiles enim contradixerunt, inde lis & odium per multos annos. Sa-
 cellum S. Laurentii à Georgio de Hopfgarten & Adamo Strigero munificè ædi-
 f. Laurenti. ficitur pro annua memoria. Anno Domini MCCCLXXXI. monasterium
 Volckerod sexcentos florenos accepit à nostro mutuò. Patrus canis Mel-
 chioris Wixlersin Ita mures peperisse dicitur, mures, quos Nattenmuse vo-
 camus. Sebastianus Pilhöfer, pistoris nostri filius, à Turcis caprus, cùm fi-
 dem Christianam abnegare nolebat, nasum & aures & linguam ei abscinde-
 bant, & sic dimiserunt. Mortuus postea in Transylvania ut verus Martyr.
 Henricus Leymer Anno Domini MCCCLXXXII. cum templum, seu potius
 facellum Erphurtiae repararet, in columna aliqua thesaurum aureum repe-
 m. Honr. Ley. rit. Domum postea reversus pulcherrimum sibi struxit ædificium, & mer-
 caturam exercuit, & celebris factus est longè latèque. Alii dicunt, fuisse
 mille

(f) Paulus, ex ordine Prædicatorum Cracovizæ prædicans contra eandem immaculatam
 conceptionem, subito coram omni populo corruens expiravit. Lang. in chron. Citiz. ad.
 ann. 1365.

1383. *Osvaldus Heckler* tantâ perniciitate pedum pollebat, ut unico die iverit ex Crucis monte Numburgum, & alio tempore iterum unius diei spatio ex oppido nostro Coburgum. Certam quandam herbam ipso festo S. Joh. Baptistæ colligebat, eamque devorabat, si quando specimen artis suæ facere volebat, & tamen jam sexagesimum ætatis suæ annum transgressus erat. *Bartholomaeus Rymburg*, mirabilis artifex, & à nemine tamen edoctus, sculpsit in parva gemma totam passionem Dominicam, cum omnibus instrumentis, quam postea donavit Pilegrino, Archi-Episcopo in Salzburg, & factus sub Eo est Capitaneus. In memoriam sui dedit nobis tabulam maiorem, in qua desolatio Ierosolymæ suæ manu pulcherrimè depicta est. *Achatius Bergmeister* in senio cœcus factus Ev. 1384. angelia descripsit, quæ adhuc raritatis ergò apud S. Nicolaum conservantur. *Achatius Bergmeister*, Antonius Roithau, murarius, secundum pactum suum, quod cum diabolo fecerat, in die conversionis S. Apostoli Pauli, mane circa quintam horam, in horto suo de pyro suspensus est, & subito totus niger factus est cum magno fætore. *Severus Berthini* pro lubitu suo quoslibet deglutit nummos, aureos, argenteos, cupreos, & pro lubitu etiam per inferiora reddit. (g) *Casimirus Besselborn*, cum Ernesto de Zimmern primi sunt in hoc oppido, qui Clerici facti sunt, ille quidem *Vicarius* in Mölhusen, & hic *Canonicus* in Eschwege. *Nicolaus Capler* cum duobus dentibus natus est, factus postea furiosus & truculentus miles, quem omnes locii formidabant sui. *Albertus Listmayer*, ex voto S. Georgio facto, quia eum in periculo militari miraculosè servaverat, septem pauperes vetulas, in certa aliqua domo simul cohabitantes, ad dies vita aluit satis liberaliter. Vovete, & reddite, ait textus. Anno Domini MCCCLXXXVI. *Andreas Waltradus* cum paulò altius foderet in sepulchro nostro, eruit lapidem in forma quadranguli, lapis septentrionalis, cum vulpe incisa, quæ pro cauda habuit longas incurvatas pennas, & circumscriptiōnem; H. D. L. A. o. MCCXCVIII. h) Nemo scit, cuius insigne fuerit. Adhuc jacet iste sub porta nostra majori. *Wilhelmus Dune*, Decan⁹ in Northulen, Priorissæ nostræ propinquus, etiam Monasterii benefactor, obit. *Augustinus Dune*, Rhöner omnes census & decimas suas in Schonauv, Varenrod & Tsnae, ad meliorē lustrationem Clericorum oppidi hujus, liberaliter dedit. *Otto Sittich Otto Sittich*, dedit bibliothecæ S. Nicolai reductorum morale Petri Berthorii. (i) Anno Domini MCCCLXXXVII. *David Pantzer* & *Matthias Kitzing* B. Virgini in monte 1387. dant duos mansos in campo Neusted ad Werram sitos. *Johannes Robba*, de duō mansis votus B. V. dat.

(g) felicior hic Severus, quam illi, de quibus eginus P. 1. *Beitsturz*. *Uff them.* 30. (h) Vul-
pem ita pictam in insigni suo gentilicio antiqua & nobilis familia de Lypzig haber, an vero
defunctus noster ex ea fuerit, nescio. *Vid.* *Theat. Sax. Peccenstein.* c. 10. p. 118. seq. (i) Erat
hic *Pictaviensis Gallus, S. Eligii Paris. Prior, Ord. Bened.*

votus senex, hoc fecit legatum in sui memoriam, ut singulis annis in festa
 S. Johannis Baptiste in scholis tam puerorum, quam puerarum, cui libet pro
 incitamento dentur simila pro tribus nummis, & octo nummi pecuniae. Et am-
 bilem se fecit apud pueritiam scholasticam hanc eleemosynam. Fridericus
 Hückhov clam aufugit ob furtum suspectus. Anno Domini MCCCLXXXVIII.
 Frid.
 Hückhov.
 1388.
 Reynart. Kōbner dedit S. Nicolao in Ysnaco pratum suum ad Werram
 pro horto in Ysnaco ad montem S. Katharina. Mox autem facti eum
 poenituit, & retractare voluit. Sed dictum & factum erat actum. Luca
 Brinckhorn ebrius noctu per pontem lapideum transiens vult vomere. Inclini-
 nat ergo se super pontem, sed in Werram præcipitatus, servatus tamen mi-
 rabiliter. In memoriam hujus facti posuit statuam B.V. portatilē ad introitum
 pontis, pro cultu & reverentia prætereuntium. Ideo portatilis erat statua, ut
 ob assultum aquarum inde transferri, & in tuiorem locum poniri possit. Anno
 Domini M C C C L X X X I X. Johannes Ysenhōver reliquit Pastoratum, & fit mona-
 chus in Fulda. Cornelius Giesfeld ex Sedelsted fit Rector parvulorum in oppi-
 ver.
 Corn.
 Giesfeld.
 Gertr. Lyd.
 verg.
 Eufem.
 Nesselrod.
 Laur. Oe-
 ninger.
 S. Barbara
 altare,
 1390.
 indulgen-
 tia,
 luxus Epi-
 scop. casti-
 gatus.
 1391.
 oratorium
 vVüllershus-
 se,
 1392.
 Balth. Lh.
 bian,
 vVolfgang.
 Buchert,
 am-
 (k) Leitenberg. Vixit ista Gertrud, adhuc anno 1408. Vid. Sagittar. memorab. Hist. Ge-
 than. c. 4. p. 39.

votus senex, hoc fecit legatum in sui memoriam, ut singulis annis in festa
 S. Johannis Baptiste in scholis tam puerorum, quam puerarum, cui libet pro
 incitamento dentur simila pro tribus nummis, & octo nummi pecuniae. Et am-
 bilem se fecit apud pueritiam scholasticam hanc eleemosynam. Fridericus
 Hückhov clam aufugit ob furtum suspectus. Anno Domini MCCCLXXXVIII.
 Frid.
 Hückhov.
 1388.
 Reynart. Kōbner dedit S. Nicolao in Ysnaco pratum suum ad Werram
 pro horto in Ysnaco ad montem S. Katharina. Mox autem facti eum
 poenituit, & retractare voluit. Sed dictum & factum erat actum. Luca
 Brinckhorn ebrius noctu per pontem lapideum transiens vult vomere. Inclini-
 nat ergo se super pontem, sed in Werram præcipitatus, servatus tamen mi-
 rabiliter. In memoriam hujus facti posuit statuam B.V. portatilē ad introitum
 pontis, pro cultu & reverentia prætereuntium. Ideo portatilis erat statua, ut
 ob assultum aquarum inde transferri, & in tuiorem locum poniri possit. Anno
 Domini M C C C L X X X I X. Johannes Ysenhōver reliquit Pastoratum, & fit mona-
 chus in Fulda. Cornelius Giesfeld ex Sedelsted fit Rector parvulorum in oppi-
 ver.
 Corn.
 Giesfeld.
 Gertr. Lyd.
 verg.
 Eufem.
 Nesselrod.
 Laur. Oe-
 ninger.
 S. Barbara
 altare,
 1390.
 indulgen-
 tia,
 luxus Epi-
 scop. casti-
 gatus.
 1391.
 oratorium
 vVüllershus-
 se,
 1392.
 Balth. Lh.
 bian,
 vVolfgang.
 Buchert,
 am-
 (k) Leitenberg. Vixit ista Gertrud, adhuc anno 1408. Vid. Sagittar. memorab. Hist. Ge-
 than. c. 4. p. 39.

amatus ab omnibus ob pietatem & affabilitatem. Sæpius dicebat: manus pauperis est vehiculum nostrum, quib⁹ ducimur in cælum. Michaël Lüchtermann, &c Bonifacius Erpach ad limina Apostolorum tendunt, & eō quoq; perveniunt: Româmittuntur in insulam *Maltham*, ubi ambo sepulti sunt, ut milites *Crucisbur-* Christiani. Ille erat figuli filius, hic vero paupercula vidua filius, quæ panem *genses in* propter Deum petebat. Hoc ideo scribo, ut videant alii, oppidanos nostros *Malha.* etiam extra loca & transmarina visitasse olim. Anno Domini MCCCXCIII. 1393. *Conr.* Conrad. Crull, Canonicus & Presbyter, à duabus feminis mendicis apud no- *Conr.* vum castrum *Hayneck*, quod Landgravius Balthazar struxit ad *Natzam*, Crull, malleo percussus & occisus est. Peste multi moriuntur præclari Viri, etiam in monasterio nostro grassata est truculenter. Anno Domini MCCCXCVI. 1396. *G. Stras-* Georgius Strasfeld Consal in urbe, & Vir multæ pecunie, factus est Monachus *fold.* Ordinis nostri, datis antea omnibus facultatibus suis pauperibus & egenis. Anno Domini MCCCXCVII. Barbara Walknerin cùm grida cum aliis ad 1397- locum iret, in quo ad Werram mulieres nostræ lnteamina sua insolare fo- *pica insol-* lent, usq; dem Bleschrasen / ex insolito appetitu de linteis istis aliquot magna ¹⁴, frustula deceperit, & aquâ prius imbuta devoravit avidè, in conspectu omnium. Alia putidissimam aquam, in qua linum diu maceratum fuerat, plenâ manu hausit, nec male ei cessit unquam. Anno Domini MCCCXCVIII. 1398. *Cypr. Burer,* Cyprianus Buhrer / Legista, fecit magnam discordiam inter universum *Benj.* Clerum in *Ynac*, unde multa scandala & damna exorta sunt etiam apud nos. Tandem prope Spichert in summa temulentia lapsus in aquam, *Struch,* exterrit perit. Anno Domini MCCCXCIX. Benjamin Struch figu- ¹³⁹⁹⁺ lus, ex hydrope ad omnia inutilis, & ab omnibus derelitus, in vere bi- bit aquam ex betulis, & sanatus esse dicitur. Quanta in simplici remedio interdum potentia à Deo data! Anno Domini MCCCC. monstrum ovinum ^{1400.} monstrum, natum est, cuius pedes posteriores *canini* erant, & in fronte duplex *PP.* cum lineola superinducta habuisse dicitur. Anno Domini MCCCCIII. 1403. *Hedwv. de* Hedvich de Nesselrod, Priorissa nostra, multa contulit bona, censas & *Nesselrod.* decimas, etiam mobilia, ex donatione Principis Landgravii & Militum *de Boyneborg, Warenhem, Varenrot, Slothem, Hansten & Nesselrod.* Bartholo- ^{1405.} meus Boreander (l) cum divite quodam Nobili ex oppido, quod à stando no- *de* minatur, (m) ad S. Jacobum religiosam peregrinationem fecit, & attulit nobis

(l) Nordmann / (m) fuerit forsitan Dusted, seu Dudersted, quo de ex Dressero vid. Pec- cestein. Th. Saxon. c. 2. p. 15. Otto III. Imp. Dédonem Comitem, Dioces. Cizens. & Merleburg. vastantem, Bohemisq; contra Cæsarem copias mitteat, ita multeavit, ut ahenum supra ignem in Cæsaris culina humeris suis sustinaret; & cum aliquando de- fessus ledisset; Tu sta, dixit Cæsar, iadé nomen urbis in isto loco, ubi Cæsar castra ha- buit, Dusted.

reliqua S. de reliquiis ejus parvam portiunculam, omni tamen reverentia dignam.
 Iacobi, Anno Domini MCCCCVIII. primus ex omnium civium nostrorum filius,
 1408. qui graduatus est ob doctrinam, fuit *Philippus Bander*. Hic cum laude
 primus gra- publica factus est *Magister*, postea *Canonicus in Wurceborg*. Anno Do-
 duatus. mini MCCCCX. accidisse dicitur notabilis historia, quam inter no-
 1410. vissu nota- stabilia sua crucis montane recitat *Sixtus de Villa caballina*, (n) Clericus
 bilitate. Dioeces. Moguntinæ, his verbis. Ibat aliquando in festo S. Ursula,
 sub crepusculo ferè matutino, *Maternus Stumfer*, Presbyter, è villa *Cru-*
thuys ad montem crucis. Et cum jam venisset in campum apertum, per
 quem via est ad oppidum, ecce longa processio *Sanctimonialium in alba*
 vestimentis cum cereis ardentibus eum anteambulabat, & cantillabat: *De*
profundis &c. Cumque Pater *Maternus* præ timore & terrore nec cantil-
 lare, nec fugere etiam poterat, senior quædam soror ex cætu isto re-
 trospiciens svavi voce clamabat: *num tu sacerdos obmutuisti? accede, &*
modulare nobiscum. Fecit ille jam animosior factus. Et cum jam non
 procul essent à loco, ubi nuno S. *Liborii* templum est, obviam processio
 senex aliquis, sacerdotali ueste pulchre amictus, coram quo tota congre-
 gatio in genua reverenter procumbebat, ut acciperet sacram benedictionem.
 Quo facto, ducem hunc cum baculo præcedentem omnes se-
 quentes ascenderunt in *callem* super *Werra*, magnâ voce iterum can-
 tantes: *Parochus verò iste clam ausigit.* Vox autem in alto sic intoni-
 vit: *ibis, at peribis!* Tertio die inopinanter periit à fulmine percussus.
 Alii tamen volunt, esse delapsum caballo, cum *Falkenham* tenderet, ut
 prædicaret ibi. *Horrori* vult *DEUS* in & cum sanctis suis, quorum
 consortia si fugimus, oratio eorum efficax est, & nihil sintunt inultum.
DEUS enim mirabilis in sanctis suis, ut ex hac historia discimus omnes.
 Anno Domini MCCCCXIII. diabolica meretrix, serviens in diversorio,
 (sed non hujus loci) infantem jam natum protinus occidit, & peregi-
 nis hospitibus una cum alia carne inter fercula devorandum dedit. Quz
 si capta fuisset, undâ, ense, rotâ, igne digna fuisset. (o) Anno Do-
 mini MCCCCXIV. ex *Strigeriano* legato cuilibet Presbytero ad S. *Ni-*
 gerian. *legat. Stri-*
pisces. col., in monte, & ad S. *Jacobum* Præposito pro strena primùm dati sunt
 IV. floreni, cuilibet autem Ludi-Magistro duo. Permulti hoc anno in
 1416. *Werra* capti sunt pisces omnis generis, ut ipsi pescatores latissimata
 non potuerint tantam multitudinem. Anno Domini MCCCCXVI. ca-
 ptus est *lupus rabiosus*, qui disiectus *serpentes* habuit in visceribus suis.
 (p) Anno Domini MCCCCXVIII. repertus fuit *lapis* in horto quodam

(n) *Pferdsborff* (o) similius historiam alibi etiam legi, ut nesciam, an usque
 demque sit, (p) Vid. chron. magn. Belgic. ad ann. 1135. p. m. 147. *Lycograph.*
 m. curios. S. I. c. 3. §. 7. p. 43. Dec. I. Eph. Cur. ann. III. obs. 193.

in lachia à peritis pro pretioso habitus, in qua à natura sculptus erat puerulus. Dicunt, quoties eum tetigerit inulier menstruata, statim nigrore obductum dis- plicentiam ql. suam declarasse. (q) Anno Domini MCCCCXIX. in festo 1419. S. Jacobi cùm sacris interessent Fridericus & Wilhelmus, Marchiones Miliæ, concio ac- cum multis nobilibus suis, & Pater David, Monachus Gotanus, præter morem ^{cepit.} prolixius concionaretur, sva viter tamen & devotè, ipsique Principes attente- nimis auscultarent, Aulicis verò animi in patinis essent, unus ex illis dixit: *jamjam audietur duodecima, & prandium paratum est.* Quid tu, respondit Fridericus, de prandio narras? *satiamur, & satiabimur nunc pane cœlesti,* manna vita eterna. O digna Principe vox! (r) Anno Domini MCCCCXX. 1420. lapis inventus est juxta cryptam, in quo nomen erat *Ittel. Grynont,* qui spe. *Grienhund.* cialis benefactor fuit Monasterii. Quis autem ille fuerit, nescio. (s) Anno Domini MCCCCXXIII. Spectrum in habitu *Monachi Cisteriensis nocturno* 1423. tempore aliquoties altâ & clarâ voce pulcrè prædicâsse auditum est in tem- ^{spectrum} pllo nostro. Insecutum est magnum incendium & pecorum strages. Anno ^{conciona-} Domini MCCCCXXVII. Albertus Cöberling, doctus Presbyter, conscripsit ^{eur.} 1427. *chronicon Volkerodanum.* Quod cùm offerret Ordinario suo Moguntino, A. Cöber- cum gaudio legit, dicens: *talia scripta expeto.* Et utinam plura offerren- ^{ting,} tur. Dimisit eum ergo cum insigni munere, & collaudavit diligentiam ejus, cum monito, quod si plures novisset Viros, ad hoc negotium aptos, ad idem scribendi génus amicè & humaniter invitaret. Paulò post bonus *Albertus* piè obiit. (t) Anno Domini MCCCCXXX. Daniel Steinpörtner ob hæ- 1430. fin expulsus est. Dixerat enim, sacerdotem in scandalosa vita viventem Sa- D. Stein- cramenta non posse ritè administrare. Tobias Gläser Xenodochio multum pörtner, contribuit: *Samuel Wetstein* B. Virgini in monte omnia sua mobilia & im- Tob. Gläser. mobilia devotè legavit. Et certè non pauca fuere ista. Anno Domini ^{Sam. Wet- Stein,} MCCCCXXXVI. scelestissimus homo *Hillebrand Millies*, fur, ut 1436. ajunt, sexaginta calicium, aliarumque rerum sacrarum, à Senatu no- ^{in signis fur,} stro rotæ impositus est. (u) Horrendum profectò dictu & auditu! 1440. Anno Domini MCCCCXL. Michaël Frasert cum Senatu scandalosas Mich. Era- lites habuit, & hic tandem vicit. *Sara Brandsen*, heroica mulier, mili- ^{Sara} fertem, qui stuprare volebat eam, manu suâ occidit, & jam mortuo mem- ^{Brandsen,} brum abscidit, & publicè id monstravit omnibus, in signum conservatae.

(Uu) pudi-

(q) Dicunt, ait; dubium ergo, an ita sit, similem tamen historiam, seu lapidem, dabit chron. Belg. cit. p. 344. (r) Eandem ferè historiam de Carolo IV. narrat chron. Cæ- zion, edit. Peucer. L. V. f. 137. (s) Nobiles ab Eifa dictos olim fuisse Orienhunde/ & habitâsse ad Nessum infra Ebenhemium, vid. apud Bang. in chron. Thuring. f. 20.

(t) epitaphium ejus nonnemo ita posuit:

Albertus moritur dum *Volkeroda* manebit,

ejus laus, & in orbe manebit honor.

(u) Meminit hujus furis Letzner chron. Dassel. P. II. L. VI. c. 16. p. 113. B. Conf. P. II. Beissberg. erbaul. Quest. them. 123. p. 659.

- Henr. Land-** pudicitiae suæ. **Henricus Landgen** renovari fecit suis sumtibus altare S. Pauli.
gen. Anno Domini MCCCCXLV. **Nicolaus Wächtler** lapides arenosos, in formam
farinae comminutos, & percribratos prius, ad frangendos calculos in cor-
poore suo sœpius cum juseculo sumvit. Sic lapis trusit lapidem, ut cuneus
cuneum. **Andreas Wüschert**, quod castellum suum in horto sepelivisset, eique
crucem ligneam posuisset, graviter punitus est, cum venerabili cruce abusus
esset. In hoc enim signo omnes vincimus. Anno Domini MCCCCXLVIII.
Johannes Sybert cattivorus, omnes, quas potuit, in civitate cepit feles, easque
A. Störmer- assatas comedit. Quod ferculo nihil svavius esse dicebat. **Agatha Störmerin**
rin. contra rosam aquam bibit, in qua linum maceratum erat. **Rosa** abiit, mox
autem febris maligna infecuta est, & tandem mors. Mulieres varia sibi
fingunt remedia, aliquando cum effectu, sœpius etiam cum interitu. Anno
Domini MCCCCL. **Stephan. Brandys** Pastor Nobilem gentem de Botteler, à
Steph. Bran- primo ejus ortu usque ad sua tempora, studiosè descripsit, & Nobilibus de-
dys. dicavit. Pro quo labore centum aureos ei dederunt, & quotannis promise-
barba viri- runt porcum saginatum, quia indi viveret. **Joseph. Lampert** idèò, quod Cle-
dis. rieco juniori barbam fecisset viridem, in contumeliam facerdotii, tertâ pulsus
infans ser- est. **Ottilia Grasmayrin** puella vix natæ: magnum lapidem collo alliga-
vatur. vit, sicque in Werram noctu projecta, infans tamen manè in litore reperita
est viva & sana. Anno Domini MCCCCIII. **Liborius Schelen**, Eudimagister
acta Land- in villa Scherbde, omnium Landgraviotum memorabiles res gestas carminicè
grav. descripsit in lingua patriæ, & notabile promeruit præmium. Non rudit erat
1454. in rythmis, & res satis accuratè expimebat. Anno Domini MCCCCLIV.
vaca **Balthazar Meysekop** dum nocte quâdam ex Ysenac per montem **Moseberg**
igneæ. transiret, ignea vaca ei obviavit, quæ mox præcibus suis in betulam mutata,
quam lecturu transit. Retrospectit postea, & ecce mulier cum furca curre-
bat in campum. Mirabilis diabolus, quod in ludis suis scenicis nihil agere
1456. posset sine vetulis rugosis. Anno Domini MCCCCLV. monasterium no-
bona mona- strum acquirit molam, quinque mansos, uiram, aream, tres viñcas, duo pra-
stica. ta, & alia, Domino benedicente. **Zacharias Gangolt**, fatuus & prudens, prout
fauitas cu- luna erat, in soliditate sua aliquando eurrit in templum B. Virginis, & dum
rata, forte ex concione andiret dictum, istud: *Beati qui lugent;* aliquoties repeti-
1457. tum, explicatum & applicatum, profusissimè flere cœperit per aliquot dies.
vita ferrei Et factus est postea modestior. Adeò Spiritus, ubi vult, spirat. Anno Do-
Landgr. minii MCCCCLVII. **Melchior Jöstgen** dedit monasterio ferrei Landgraviij vi-
tam, fata & acta, nescio autem, quis compostrerit: audivi tamen de **Elia ex**
Spicherte, Vicario. **Samuel Wyndlob**, Canonicus in Gotha, bona sua in &
1460. prope Eschwege contulit nobis pio & liberali animo. Anno Domini
reliquia, MCCCCLX. venit ad nos, in hospita, ex agro sanguinis devota soror **Adela**,
quæ ex permissione Dominae suæ, attulit nobis varias reliquias, quibus re-
dundat iste locus. Reponitæ sunt in scrinio in choro. (w) Veneramus eas
pro

(yy) De hoc cœnobio vid. Bucelin, P. II. Germ. sacr. p. 55. B.

processionaliter, sed intra monasterium. *Nicodemus Runzler Villicus ex potu delirium* ²² cerevisia, cui lupulus incoctus est, statim delirat, et si unum cochlearē saltem cerevisia, ebibat. Et Osvald Saxonberg crudos pisces, cuiususcunque generis, vel speciei mira antisint, cupidē vorat, costos verò vel assatos ut diabolum fugit. Anno Domini pathia, MCCCCLXII. *Paulus Rappe de Nether insigne chronicon Causungensis Mo-* ^{1462.} nasterii conscripsit, quod postea Principi suo pro magno pretio obtulit. Rara ^{chron. Cau-} & valde notabilia in eo fuisse, dixit mihi Joachimus Oehler, Pastor, cuius pater, ^{fung.} qui Consul fuerat, totum perlegerat. *Heinricus Bantz de Marsuhle mona-* ^{& Monast.} sterii S. Catherine cōperat conscribere, in quo omnia illius privilegia ad longum erant apposita, ut ipse cum admiratione vidi. Saepe nostri claustrī ille meminerat, sed usque ad Annū Domini MCCCCLII. tantum perdurērat. Male, quod Domina Abbatissa apud S. Catherineam id chronicon non continuat. Sed non cuilibet fudit, nec unusquisque ad hunc laborem aptus est. (x) Anno Domini MCCCCLXV, *Petrus Survelt* ^{1465.} *vitas Sanctorum Pa-* tronorum nostrorum rhythmicē edidit in usum rūdis plebecula. *Thomas vita Santi* ^{Patron.} *Schultz*, bonus Magister, pulcrum poēma divulgavit de *Monacho & Monacha*, propter lasciva oscula, in *saxum conversis*, uti conspiciuntur apud *Tsenac* in ^{carmen de} ^{Monacho} monte prope *Warteburg*. Credebat enim, verē sic factū esse, & homines ^{in saxu} ^{verso.} istos in hanc petram committatos. Quod licet ego non credam, ingenium tamen *Thoma* laudabile est. Anno Domini MCCCCLXVII. *Lucas Tößler* ^{1467.} expositiones suas Evangelicas, per XXXIII. annos publicē habitas, S. Jacobo *L. Tößler*, donavit. Pulcra & doctae sunt, ut vix a Doctore aliquo meliores optari queant. *Martinus Labach* de Mōlhusen in congratulatione sua ad *Senac* ^{miraculum}, tum nostrum miraculi *Crucis montani* meminit de puello per triduum mortuo, & tamen resuscitato. Sed non addit annum, nec modum, quando & quomodo id factū sit. Anno Domini MCCCCLXVIII. *Leonhart Ry-* ^{1468.} *vogt de Valcken* renovavit Monasterium nostrum & templum. *Sydonia L. Ryvogt.* *Krunkin*, devota soror olim, seducta a vicino Nobile, clam se subduxit, & ^{Sid. Krun-} ^{ckin,} profecta cum eo, ut ajunt, iu Svediam, facta postea multorum liberorum mater, quos in detestabili sacrilegio suo suscepit. *Matthaus Huntler* in cella S. ^{liber de Dis} ^{Thuring.} Martini ad Werram vidit librum *Johannis Vanderi*, Ord. S. Bened. Monachi in Reynertsborn, de omnibus gentilium Deastris in Provincia nostra, quem magnā curā conscripsit, & quemlibet Deastrum in habitu suo eleganter depinxit, cum multis antiquitatibus, in quibus bene versatus esse dicitur. Anno Domini MCCCCLXX. *Friedrich Bärenclavv* de Madelungen, qui panem propter Deum in *Tsnac* colligebat per plateas, factus est Doctor, & ^{1470.} in Aula Ducis Bojici præclarus. Multum beneficit pauperibus in sua ^{F. Bären-} villa, quorum liberos ad se sumvit, & bene educavit, etiam nostrorum ^{klass,} (Uu) ² templo-

(x) Fuerit id nostrum S. Catharinæ ad semitam Monasterium, quo de in Hist. m. Isnacensi.

1471. templorum egregius benefactor, hōc annō obit, cui cantavimus requiem. Anno Domini MCCCCCLXXI. *Justinus Fencheler* de Nustedt, & *Regina Fröling* de Gerstungen bibliothecæ *S. Nicolai* auctarium fecerunt.

Simon Barbe de Natz quatuor habebat filios, & singuli facti sunt Monachi. Primus Ordin. *Franciscan.*, *Carthusianus* alter, tertius Ord. *S. Dominici*, & quartus Ord. *Cisterciensis*. Verū omnes & singuli hoc anno intra unius mensis spatiū demortui sunt. Ideo omnia sua *S. Iacobo* & *S. Nicolao* post obitum delegavit. Anno Domini MCCCCCLXXII.

1472. *Ant. Rubsät* de Stetefeld, *Canonicus* in Möhlulen, venit Gozlariam, ubi factus est *Præpositus*. Cūm verò in pueritia sua apud nos frequenter scholam, gratus fuit *Crucis monti* etiam post mortem. *Georg. Delhart* de Biscopode factus est in Franconia *Abbas* Ordin. *Cisterciens.*, amplum habuit monasterium, erga pauperes valde liberalis. Erat opilioris filius. *Wilhelm. Rosch* de Cruthus, factus est *Dux bellicus*, obiit in pugna contra Turcos. Anno Domini MCCCCCLXXIII. *Bonifacius Sybelt* de Dankmershusen, *Canonicus* in Regnspurg, obiit Erpesphurtiae.

Casimirus Stier de Luppenz cum *Agnete Crützborgin* fieri fecit baptisterium apud *S. Nicolaum*. *Paulus Schütz* de Wannefreden & *Matthias Krebs* de Pfersdorf, unā cum *Nicolao Schmär*, renovari fecerunt templum B. Virgin., quod vicissim cuilibet tres missas post mortem promisit. *Martin Herbßman* de Walfartsstieg in Werram lapsum sine ullo damno. Pro qua conservatione duos dedit mansos B. Virginī, cuius beneficio & intercessione indempnis mansit. Anno Domini MCCCCCLXXIV. *Bernhart. Buholt* Presbyter, ideo quod dixisset fortè, Landgravios nostros nunquam fuisse beneficiarios Moguntini, beneficio suo ecclesiastico privatus est, ut cogeretur vagari per Provinciam. Prope Sangerhusam demum Pastor factus est in villa aliqua Nobilis cuiusdam. *Johannes Lorentz* Vicarius in Gotha, de monasterio *S. Crucis* parvum chronicon scripsit germanicè, quod acceptum & gratum erat. *Alexander Lövve*, Scriba in Ylnac, omnia nostra privilegia monastica, donationes, dotations, concambia &c. in unum volumen congregavit, & satis nitidè singula descripsit, pro quo labore requiem ei cantabimus cum tribus Missis. O si plurima non periissent bello, igne, & aliis casibus, aliquot volumina completa essent. Sed primaria perdidimus, nec ipsa fundatio amplius exstat. Anno Domini MCCCCCLXXVI.

1476. *E. Hirzborn* de Sattelstede, pius Juvenis, prope montem Spattenberg à Judæo occisus, qui Judæus postea ob beneficia concrematus dicitur. *Jacobus Störer* de Dryleven, proba anima, stipendia annua liberaliter auxit Pastorum suis facultatibus, dicens pio ore: Redam

dam ei, qui mihi dedit, adhuc dat & dabit porrò. *Sacerdos enim es,*
pupilla, & dextra Dei es. Huic qui dat, ei Dominus dabit. *Hein- H. VVitiae,*
ricus Wittsee de Schonavv, Pastor in Tamsbrucken, ob amorem loro-
ris sue Magdalena, monialis nostræ, S. Jacobo ducentos aureos rhena-
nos post mortem dedit. Anno Domini MCCCCCLXXVII. *Andreas Ro-*
maus, S. Th. Lic., omnia opera S. Augustini & S. Bernardi bibliothecæ
S. Nicolai in memoriam sui dedit; quibus *Christophorus Prammer ad-*
didit magnum Volumen scriptum de Conciliis universalibus. Valentini. rom-
Hof & Sebastianus Söhl ad viam, quâ itur ad Moseberg, parvam do-
munculam ædificant, in qua statua JESU patientis cum omnibus instru-
mentis posita erat, ut viatores, qui plerunque ibi ad pedes montis
quiescunt, de Passione Dominica pias meditationes haberent. Anno Do-
mini MCCCCCLXXVIII. Herman Walter de Teutleben magnum lupum 1478.
cepit in Werra, qui in stomacho habuit annulum sigillarem aureum cum Annulus in
tribus Z Z (y) Ditmarus Gnick contra epilepsiam *lupo,*
anæpilepti-
cum,

Z

siuros comedit coctos & assatos magno cum juvamine. Joann. Ritter e 1479.
figiem S. Augustini in statura virili deauratam supra portam nostram sub s. Augu-
stumbraculo posuit, ne à pluviis lœdatur vel maculetur. Anno Do-
mini M CCCCLXXIX. Henricus Ryngrev de Edtenhusen ad B. Vir-
ginem dedit pro Missa perpetua manuim cum dimidio. Georgius San- H. Ryngrev,
daus dedit nobis post mortem Commentarium suum MS. in quinque G. Sandæus,
libros Moysis. Sigmund Drâschler Vitriarius pro requie sua apud S. Ni- 1480.
colam omnia sua dedit ad 400. florenos. Tantus olim amor & fer-
vor erga sacras ædes. Anno Domini MC CCCLXXX. Andreas Glä- 1480.
sebeck, Molitoris filius, Monachus Ord. S. Bened., de Wyenna abiit A. Gläse-
beck, in montem Cassin., factus demum Praelatus in Boëmia. Valde benefi-
cus erga populares suos, si qui ad eum venerunt. Nicolaus Spulenber- N. Spulen-
ger, Canonicus in Erphurt, Vir multarum facultatum & bonæ existi- berger,
mationis, hoc anno obit. Celebravimus missas pro eo. Singulare
hoc, quod nomen diaboli nec audire, nec legere potuerit sine nota-
bili horrore & anxietate cordis. Multoties autem vexatus ab illo. An-
no Domini M CCCCLXXXIV. Iohannes Vogler cicutain, araneas, 1484.
& alia venena sine ulla offensione cupidè vorabat, dicens publicè, non Venenivo-
elle venena in natura, sed yanam tantummodo hominum persua- rus,
sionem & meram superstitionem. Sed quis hoc crederet? Hermannus
Arnsle apposuit Justo Wernerum ex joco felam assatam, à quo fer- felis assatæ,
culo hic mortuus est. Plures comederant de ea, & nulli nocebat

(Uu) 3

ampli-

(y) Hægiæ hoc insigne est, de quibus Lezæ: in hist. Lud. Pii cit. c. 49.

1486. amplius. Anno Domini MCCCCCLXXXVI. *Lambertus Dögner.*
L. Dögner. Petrus Reynschmid, &c alii devoti cives, instituerunt, ut singulis diebus
 Veneris, ab hora duodecima usque ad primam, in templo S. Nicolai ser-
 mo haberetur de passione Dominica cum certis cantionibus. Quod bo-
*S. Crum-
schyt.* num institutum fuit & multis utile. Sed non diu durabat. *Sebaltus Crum-
schyt.* Magister Artium, disputat Erphurtiae de veris hereticorum notis.
 Prœmii loco ab Ordinario nostro accipit Canoniciatum in Fritzler. Fa-
 cetus autem postea schismaticus, & instabilis in omni sententia sua, ut etiam
 de symbolo Apostolico dubitaret, dicens: non scriptum fuisse ab Aposto-
 lis, tolerabile tamen esse. Nullus unquam ex opido nostro à fide ca-
 tholica deflexit, quam hic *Sebaltus*. Ideo annotare volui. Anno Domini
 1487. MCCCCCLXXXVII. *Georg. Fels*, insatiabilis bibo, integratam *amphoram*, ce-
Bibo. revisix plenam, unico haustu ebibere poterat, paucis interpositis respi-
 rationibus. Idque faciebat scipio de die, modo levi aliquo prœmio
 invitabatur. Verum suspendebatur ob levitatem istam à facris. Quare
 miles factus est, & tandem in insania multo cum clamore miserè mor-
 tuus. Anno Domini MCCCCXC. *Christoph. Rosisch* dum specularetur astra
*Astronomi-
cum.* in duodecim noctibus, à natali Dominico, in turri, nescio quo fato,
 seu casu, vel potius incuria suâ delapsus, mileram mortem cum hilari vita
 in momento commutavit. Anno Domini MCCCCXCI. *Bartholomeus*
B. Schöfster. dum hortum suum repurgaret, nidum *serpentum* reperit, inque eo
 duos busones adhuc viventes, quos baculo suo in gramen excusit. Post me-
 ridiem iterum ob alia negotia hortum intrat, & ecce prælium *busonum*
 cum *serpentibus*, ita ut illi hos necârint, & pullos eorum omnes devora-
 rint, in tantum turgidi, ut rumpi viderentur. Cùm itaque ante multos
1495. *Sara Rumfin*, *Zona* *Spurmans* vidua, dum in prato suo à laboribus fessa considereret, & bi-
*à cicada
mors.* bere veller, *cicada* forte cum susurro in urceum involat, quam deglutiit,
 & ab isto potu suffocata est. Andiabolus immiserit, vel venefica, nescio.
 Anno Domini MCCCCXCIV. *Martin. Jensch* veniens ex Spatenberg lapi-
 dem ostendit cum turri, in qua *draco* stabat. *Caspar Otte* passerem e cam-
C. Otte. pis pellere promisit novô artificio. Sed plus erat in verbis, quam in
 facto. Tempora nunc valde misera, & *Crucis mons* nunc verè fit *crucis*
 1497. *mons*, & magnæ mileraz fons. Anno Domini MCCCCXCIV. *Kunegund de*
bona data. *Nesselrod*, Priorissa valde religiosa, bona fratris sui ex pia intentione Mono-
P. de Dorle. sterio contulit. *Petrus de Dorle* inter benefactores B. Virginis liberalitate suâ
 1499. *templo* *S. Liborii*, sibi fecit locum. Anno Domini MCCCCXCIX. quinta feria post festum
S. Bartholomæi inchoatum est templum *S. Liborii* ad pontem extra
 por-

portam Ysenacensem, ad quam multæ peregrinationes è longinquis locis siebant. Inde callis ad Ecclesiam Librianam, Wallfartsstieg adhuc dicitur, vom Wallfartschen. Alius ita in eam:

Salve sancta domus! vere tu regia cœli!
Liborii siquidem precibus mala crimina cedunt.
O Crützberg, Crutzberg! magnum venerabere Sancum, si nunc
quem sanctus sanctorum nostra praeficit urbi.
Huc veniant, quotquot languenti in corpore languent;
Tangite, quos angor tangit, pia limina templi, pp. monachus isto
spondebit requiem vobis certamq; medelam.
Tantus Crützbergæ Liborius ecce thesaurus.
Felix Crützbergum, quod Virgo Sancta Maria,
Andreas, Jacob, Nicolaus, Liborius atque,
affidis precibus conservant atque tacentur.
Gloria Mariae, Sancto sit laus Nicolao,
gratia Liborio, Andreæ, Divoq; Jacobo.
In primis verò Tibi, qui dominaris ubique,
Magne Deus, mundi Servator & alme Creator!

Anno Domini MD. Hic annus variis notabilibus quasi consecratus & incepitus est. In Monasterio nostro gallus in ipsa aurora primi diei claram & forti voce bis & decies cantavit, ad designandum numerum Apóstolorum, quorum doctrinam in pretio & delicio habeamus. Apud S. Nicolaum pulsus ad ostium quinques auditus est post meridiem noctis. Recordare quinque vulnerum Christi. Apud B. Virginem noctua fenestræ insidens eecinit suo more. Significat vigilantiam in Pastoratu. Super S. Petrum in burgo montis stella per horam ferè stetit, & constanter irradiauit lacellum. O utinam stellæ matutina ratiis suis sanctum hunc locum continuò illustraret! Apud S. Liborium mane ante januam in lapide aliud rotundus visus est. Sistu etiam, quisquis sis, teres atque rotundus. In curia oppidi servo, dum ostium aperit, primum occurrit Virgo cum lucerna ardente. Luceat lux nostra cum Virginibus prudentibus. Leyia & nullâ observatione digna talia yidentur, ego tamen speculationes meas de super habeo. Anno Domini MDI. Lucas Ziegeler S. Liborio dedit certum aureos unuā cū magna tabula, in qua ipse Sanctus miraculosus dona S. Liborius depictus. Gertrud Hasen, Elias Boden, Georgius Wydenöller & Philippus bor. Schultz varia insuper & pretiosa eidem dederunt ornamenta. Quid dederunt alii, tam vicini quam peregrini? Anno Domini MDIV. 1504.

Cele-

edes ejus.

Celeberrima S. Liborii aedes, ipseque multa fecit miracula apud nos, quia Predecessor meus studiosè consignavit. Ideo multa & magna privilegia à Sede Apostolica eidem data. Vesti sunt ad nos calculosi, claudi, surdi, & alii miserabiles homines, omnes vero sani hilaresque discesserunt, ut DEO & S. Liborio gratias agerent. Imo, si verum fateri liceat, mons crucis magnum incrementum, & divitias etiam suas, huic Sancto maximè debet. Laudate Dominum in Sanctis suis. Anno Domini MDV. Conradus Bellenmontanus, (z) Pastor primus B. Virginis in monte, deinde in Walfartshusen, ubi obiit, doctus Vir, scripsit de *Pralatu* & *ebrietate*. In posteriori libello mirabilem memorat visionem, quam habuit in cœmiterio B. V. Sic autem verba ejus sonant. (a)

Audite nunc fabulam, non fabulam, sed rem gestam, audite somniacionem fallam, sed visionem veram. Legitur, quod duobus Sacerdotibus, per defunctorum cœmiterium transeuntibus, cavillantibus, & pro fidelibus defunctis non orantibus, defuncti de sepulcris surgentes, post tergum illum versum dixerunt: & qui præteribant, non dixerunt: *Benedictio super Vos, benediximus Vobis in nomine Domini.* Et dicto versu defuncti iterum in suis sepulcris recubuerunt. Hoc admonitus exemplo, quando per defunctorum cœmiteria transeo, semper piam pro ibi & ubique in Christo sepultis orationem fundo. Accidit autem anno Christi millesimo quingentesimo quinto feria tertia infra octavas corporis Christi, de sero in crepusculo noctis, ut cœmiterium Ecclesie Beatae Virginis Mariae in Crutzburgh ascenderem, ut ibidem pro fidelibus defunctis orarem, licet multis superfluis potibus suffusus eram, tamen orationem meam non dimittebam. Erat autem in eodem cœmiterio lapis grandis, apud quem in sinistro latere *tilia magna*: super hunc lapidem post orationem sedebam contra occasum Solis. Et ecce quiddam volans, ad instar nigri pilei, à sinistro latere meo, ad *tilia* stipitem volabat, & se in *vitrum ceterimum* figurans, ibi circa *tiliam* sedebat. Hunc dum inspicrem, & ecce Viri alii nigerrimi circulariter, tanquam ad mensam, super gramina coram me ad pedes meos sedebant, & *vitrum* vinarium spissum & longum inter se bibentes, illud singulatim exoptabant. (b) Unus autem ex ipsis *vitrum* istud etiam mihi ad epotandum nihil dicens porrigebat, & aliquandiu coram servabat. Quod ego inspiciens, potum istum diligenter in eo considerabam, qui in vitri inferiori parte fuerat *piceus*, in medio *cinerinus*, in superiori parte *sulphureus*. Terrebar quidem multum, sed DEUM secretò in auxilium meum in corde devote invocabam. Videns itaque ille, quia tacens ab eo *vitrum* non accipiebam, manum suam retrahebat, & *vitrum* apud se sedenti-dabat. Quod singulatim

(z) Schönberger / (a) Coaf. P. II. Bist. Fürth. Lust chem. 123. p. 648. seqq. (b) rectius legaris exoptabant.

gulatim epotabant. Rursus autem mihi idem vitrum porrigebat, ad quem ab intra confortatus sic loquebar. *Quare mihi vitrum re- strum porrigit? non sum ego socius tвой, vos estis simul socii, si habetis po- tum bonum, bibite illum, ego vobiscum non bibam.* Convertebam autem me ad Virum illum magnum, circa tiliam sedentem, non bibentem, sed forte præsidentem, & sic locutus sum ad eum: *cur mihi apparet? scio, quia inferorum es Princeps, & isti ibi sedentes tui sunt socii.* *Frustra apparet, tu enim ipse sis, quia à penitentia tuis in eternum non liberaberis.* Cœpit Vir iste magnus horribiliter per pannum loqui. Sed ego sermones ejus non intellexi. Inclinavi quidem aures meas ad eum, ipse autem non amplius loquebatur. Et ecce Vir quidam nigerimus, ignitos ha- bens oculos, à dextro latere venit ad me, judicabat (c) dextera manu sua sedentes & potantes, & volebat mihi succurrere † in aurem meam dextram, quem ego dextera manu repellens dicebam: *recede à me.* Et recessit forte ad quinque vel sex passus à me horribiliter respiciens me. Iterum venit ad me, & iterum eum manu meâ repuli à me. Tertiò venit ad me, & tertio per gratiam Dei à me repulsus est, & dixi ad eum: *tu tuo aggressu me facis abire.* Et ecce Vir quidam & uxor sua, am- bo defuncti, ultra sedentes & potantes, in semita quadam transeuntes, in formâ, quâ hîc in isto mundo simul vixerant, apparuerunt. Quos dum diligenter inspicerem, eorum personas ego cognoscebam. Vir verò iste adhuc in isto seculo vivens magnus erat potator, cum quo sèpius ma- gnos haustus feceram, & ante hanc visionem in taberna vino inebriatus, gradum quendam descendens cecidit, & subito defunctus est. Uxor au- tem ejus in hoc seculo adhuc agens, magna adultera erat, & secundum communem famam, indifferenter laicos & sacerdotes ad fornicationem suscipiebat. Hos cùm vidissem, & abire vellem, retrorsum in aëre cla- mor magnus factus est: *Pfaff! Pfaff! vigesies & ultrâ.* Finito autem cla- more, cœmiterium circumivi, pro ibi alibi in Christo quietentibus orationem consueram feci, & circa horam noctis duodecimam abiens, apud ejusdem Ecclesiæ custodem hospitium recipiens, hac nocte mansi. Hâc visione multum conterritus, imò magis admonitus, Deo & Beatissimæ Ge- nitrici Ejus, Virgini Mariæ, non amplius bibendi medios & integros haustus, votum salutare fecissem, si me contra votum venire inter Societatem, propter nimiam potatorum instantiam, non informidâsem. Verum ta- men à visionis hujus tempore, quantum potui, me contrui, & usque ad finem vitæ meæ, quantumcunque possum, à superfluis potibus, juvante Deo, ab- stanere proposui. Et quando unquam Deo in eo satis possum gratias age- re, qui mihi, ex magna sua misericordia, potatorum poenas ex parte con- cessit

(Xx)

(e) indicabat.

cessit videre, ut vel sicut superflua potatione abstineam, & etiam ceteros abstinere comoneam.

1507. Anno Domini MDVII. Amtmannus erat Nobilis Comes *Templimontanus*, magnus benefactor Monasterii nostri Jacobaei. (d) *Balthasar Kegelman* valde *calculosus*, consequenter urinam per aliquot dies emittere non poterat, jussit se portari in templum *S. Liborii*, ibi ad aram votum ei fecit, & mox urina emissâ est, & dolores imminuti sunt. Quod ipse mihi saepius dixit. Anno Domini MDX. *Sebastianus Kayser* factus in *Erphurt* Medicinæ Licentiatus, in *Helvetiam* profectus est, & *Basileæ*, alibi Arte suâ magnam promeruit gloriam, magnasque facultates. Sed ex innata avaritia nec sibi, nec aliis profuit, nisi post mortem. Sic genius avarus est. Anno Domini MDXI. *Liborius Kieserling* in *Hassia* floruit opibus & mercaturâ, devotus & liberalis homo, tantus Presbyterorum amator, ut etiam vestigia eorum ocularetur. Ama & amaberis. *Christina Schnurrin* Vidua cuilibet sacerdoti in oppido post funus suum deputavit poculum argenteum deauratum, valoris duodecim *Joachimicorum*. Tantillum pro salute æterna! Anno Domini MDXII. *Michaël Färber* de *Cruthusen*, professionem fecit in *Carthusia* apud *Ynnac*, multorum librorum autor, quibus muratum nomen suum prescripsit. Dicunt, delatos eos esse in *Erphurt* ad *Carthusiam* ibidem. Ego aliquos vidi, & parumper legi, & omnia mihi placuerunt in iis. Dolor sanè, quod hujusmodi scripta docte elaborata non studiosius conserventur in Monasteriis! Sed quousque dominatur invidia, pestis Clericorum? Anno Domini MDXIII. *Jesaias Rossmöller* de *Narza*, Concionator apud Electorem Saxonie, patriæ suæ aliisque in vicinia variis modis benefecit. Erat candidus Vir, Proverbum ejus erat: *nemo se magis oderit*, quam qui alius, dum potest, non benefacit. Anno Domini MDXIV. Hoc ipso anno fama spargitur apud exteriores, *Johannem Pfesserkorn*, Crucismontanum, multa & inaudita patrâsse facinora & scandala, igne, rotâ, undâ punienda. Cum in Borussia etiam *Crucis mons* sit, nescio, an ex illo fortan fuerit. E nostris Pfesserkorniis non est. Audio tamen stupenda, quæ jam propter languorem corporis non possum consignare longius. Sie ego, (est sermo Editoris) in gratiam Lectoris, supplebo, & quidem verbis *Pauli Langii*. (e) Anno Domini, inquit, MDXIV. *Hallis*, oppido Saxonie, quidam *Judæus* baptizatus, *Ioannes Pfesserkorn* dictus, homo flagitosissimus, captus, & in vincula conjectus, tortusque, scelera immanissima & inaudita de le fassus est,

(d) erat Com. de *Kirchberg*, de quibus quædam delibavimus P. I. Zeist. Quid them. 136. (e) in chron. *Citiz.* ad ann. 1514. p. 902.

est, quæ nec in morte revocavit; & in primis quidem, quod per viginti annos Sacerdotis officia celebrando, baptizando, confessiones audiendo &c. exercuerit, cum ordinatus, aut consecratus nunquam fuerit. Item, quod tres hostias consecratae subtraxerit, unamque per se crux usque effusioneum disipunxerit, reliquas Judæis vendiderit, item, quod *Albertum*, Archi-Episcopum Magdeburgicum, & Fratrem ejus *Joachimum*, Marchionem & Principem Electorem, intoxicare intenderit, & ob hanc rem centum a Judæis florenos, qui ex Marchia pulsi & ejecti fuerant, ob scelus complicum eorundem, quo nuper Sacramentum Eucharistiae a Pseudo-Christiano emtum, etiam usque sanguinis emanationem aliorumque prodigiorum ostensionem martyrizaverant, & eapropter ad sexaginta combusti fuerant, ceteris omnibus fugatis & dispersis, a quibus & ipse (ut dictum est) prædictam pecuniam pro intoxicatione acceperat. Ipse liquidem curias Magnarum, tanquam sacerdos & in Medicina peritus, frequentabat. Quare facile id, non Deus impedivisset, facere potuisset. Proinde & confessus fuit, te complures Medicinae sub specie peremisse Christianos: item quod se ad tempus pro Messia gesserit, & cum duodecim discipulis per pagos & oppida quaestus causa ierit, multaque mira apparenter, sed & ficte, fecerit; quod duos infantes rapuerit, unumque Judæis venditum, mox eundem cum eis pariter sanguinem extrahendo interficeret; alium tamen intactum restituit; item, quod omnem populum & *Magdeb.* & *Halberstadt.* Diocesum & intoxicare, & eorum bona, quantum ei possibile foret, comburere voluerit, & id quoque se effectum Judæis spoponderat; quod in Ostro-Francia cuidam Magistro & Presbytero dæmonem inclusum furatus fuerit, & eundem demum pro quinque aureis venderit. Præterea complura alia piacula confessus est, ob quæ morti adjudicatus primùm carentibus uncinis disceptus fuit, deinde ad locum supplicii, ad cœmiterium videlicet Judæorum, tractus, ibidem igne asfatus, & combustus horribiliter interiit. Obiit attamen (ut & vox & fama communis erat, & impressum vernacula lingua exstat,) ut verus Christianus, demeritas pœnas sub bona spe fideque sufferens. *M. Michael Uranus*, Rector Gymnasii Hersfeldensis, (f) ita: Nunquam sine summa animi excandescientia incarnati istius diaboli meminero, qui & *S. Johanni* & honestissimis *Pfefferkorniis* furatus sua, sclera sceleribus cumulans, ex urbibus in agros, ex his in oppida ambulabat. Quocunque venerat, si non aliquæ nocuisset, mortuus esset. Totus obstupui, cum nuper apud Monachum Bozaviensem tremenda ipsius facinora prolixius legerem. Quis crederet, tot & tanta ab uno committi posse homine. Modò se *Iaacum*,

(Xx) 2 modò

(f) in fascic. CL. Viator. pattiæ.

modò *Moyen*, modò *Jacobum* appellavit. Quòd verò ex odio erga *Pfesserkornios* nomen eorum sumserit, opinantur alii, inde factum esse, quòd *Senior Pfesserkornius* in furto istum deprēsum egregiè delumbārit, inque vincula publica conjici jusserit, è quibus tamen arte magicā aufugit. Quæ opinatio autem parùm mihi placet. Mutant hujusmodi fures & latrones nomina sua, uti fecerat *Hillebrandus Kupfferschläger*, quem *Crucisburgenses* anno 1436. rotæ imposuerunt, quia ex diversis templis ultra quinquaginta calices & alia abstulerat, cùm tamen cognomen ejus *Wildes* esset. Certissimum verò, nebulonem istum nec *Pfesserkornium*, nec *Wetterkornium*, (ut alii volunt) dictum fuisse, nec nostrum, aliudve *Crucisburgum*, ejus patriam esse. Omnes *Pfesserkornii*, quotquot ego novi, (novi autem omnes,) boni sunt & laudabiles Viri. Sic

Wranus.

WER-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN